LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

MAPO-12-91

231 lap

"Amerikos balsas" Žinios
/gruodžio 29 - 6.15/

Rumunijos sostinėje Bukarešte vakar vėl vyko apsišaudymas tarp Rumunijos kariuomenės ir nuverstam diktatoriui Čaušesku ištikimos slaptosios milicijos. Pranešama, jog kovos vyko prie komunistų partijos būstinės ir televizijos stoties, kuria naudojasi naujoji vyriausybė. Laikinoji vyriausybė slaptosios milicijos nariams buvo įsakiusi iki vakar dienos pasiduoti, kitu atveju jie būsią sušaudyti. Kai kurios milicijos grupės nepaiso grasinimų ir tebeveikia įvairiose šalies dalyse.

Apskaičiuojama, kad, nuvertus Čaušesku, 10 dienų trukusiame pilietiniame kare žuvo tarp dviejų ir dešimties tūkstančių žmonių. Vengrijos naujienų agentūra, remdamasi buvusio tarnautojo Rumunijos kompartijos būstinėje pasisakymu, pranešė, jog Čaušesku įsakė savo pajėgoms šaudyti į demonstrantų minią Timišoaroje, kur gruodžio 16 prasidėjo sukilimas.

Tuo tarpu Jungtinių Tautų Organizacija priėmė rezoliuciją, kuri ragina visas šalis ir tarptautines organizacijas padėti Rumunijos gyventojams.

x

/gruodžio 28 - 18.30/

Amnestijos internacionalas, tarptautinė žmogaus teisių organizacija, kreipėsi į naująją Rumunijos vyriausybę, prašydama, kad ji garantuotų teisingus teismus buvusio Čaušesku režimo nariams. Londone besibazuojanti žmogaus teisių organizacija yra rimtai susirūpinusi dėl pranešimų, kad sudarinėjami specialūs karo lauko teismai, turintys teisę vietoje mirtimi bausti nepasiduodančius naujajai valdžiai.

Lenkijoje Lechas Valensa taip pat pasisakė prieš tokius teismus ir sušaudymus. Jis sakė, kad Rumunija turi atstatyti pagarbą žmogaus teisėms, atstatyti laisvę ir užtikrinti moralinę tvarką viešajame šalies gyvenime. Pasak Valensos, teroras ir smurtas turi būti atsverti teisėtvarka ir pagarba teisingumui.

x

Diplomatiniai šaltiniai iš Pekino praneša, jog Kinijos paskelbtas naujos Rumunijos vyriausybės pripažinimas atkreipė dėmesį į jos pačios politinę dilemą, susidariusią nuo birželio mėnesio, kai karinės pajėgos susidorojo su demokratiniu sąjūdžiu Pekine. Antradienį Pekine paskelbtas pareiškimas, pripažįstantis laikinąją Bukarešto vyriausybę, kaip atrodo, buvo priimtas po specialaus komunistų partijos Politbiuro posėdžio savaitgalio metu. Šaltiniai Kinijoje praneša, kad posėdžio metu buvo svarstomos galimos pasekmės, Pekinui praradus paskutinį savo ideologinį sąjungininką Rytų Europoje.

Sinchua žinių agentūra šiandien pranešė, kad Kinija ir toliau palaikys draugiškus santykius su Rytų Europos šalimis taikingos koegzistencijos pagrindu. Agentūra pabrėžė nesikišimą į kitų šalių vidaus reikalus.

Diplomatai praneša, kad Čaušesku režimo nuvertimas Rumunijoje dar labiau izoliuos Kiniją tarptautiniu mastu ir Kinijos kompartijoje paskatins dar aštresnius debatus dėl sprendimo užgniaužti prodemokratinį sąjūdį.

x

Kaip pranešama, Kinija apkaltino Sovietų Sąjungos vadovą Michailą Gorbačiovą kenkiant socializmui Rytų Europoje. Vakarų žinių agentūros, pasiremdamos neįvardintais pareigūnais Pekine, praneša,

kad tarp Kinijos partiečių kursuoja cirkuliaras, kuriame kritiškai atsiliepiama apie Gorbačiovą. Nurodoma, kad cirkuliare Sovietų vadovas yra kaltinamas socializmo subversija Rytų bloke.

Kaip žinia, gegužės mėnesį Gorbačiovas lankėsi Pekine, kur įvyko Sovietų ir kinų viršūnių susitikimas, padaręs galą tris dešimtmečius trukusiam ginčui tarp Maskvos ir Pekino. Pasak diplomatų Pekine, nesutarimai dėl įvykių Rytų Europoje vėl gali pakenkti abiejų šalių santykiams.

Kinijos užsienio reikalų ministerijos atstovas vakar reporteriams pareiškė, jog, Kinijos vyriausybės nuomone, socializmas nugalės.

x

Sovietų Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos narys Borisas Jelcinas, duodamas interviu "Amerikos balsui", pasakė, jog didžiausias Sovietų Sąjungos uždavinys šiuo metu yra komunistų partijos atnaujinimas.

Kalbėdamas apie neeilinį Centro Komiteto plenumą, kur buvo svarstomas savarankiškos Lietuvos Komunistų partijos klausimas, Jelcinas pasakė, jog pasisakė prieš tuos, kurie siūlė griežtas priemones ir už specialios delegacijos sudarymą.

x

/gruodžio 29 - 6.15/

Latvijos Aukščiausioji Taryba nubalsavo panaikinti Konstitucijos straipsnį, Komunistų partijai užtikrinantį vadovaujantį vaidmenį. Aukščiausiosios Tarybos nariai siekia galimybės sudaryti daugiapartinę sistemą. Galutinis balsavimas tuo klausimu vyks kitoje Aukščiausiosios Tarybos sesijoje artėjantį mėnesį. Manoma, kad bus priimti naujį įstatymai, įteisinantys kitas politines partijas.

Gruodžio 7 dieną panašios akcijos ėmėsi Lietuvos Aukščiausioji Taryba. Lietuva tapo pirmąja Sovietų Sąjungos Respublika, atsisakiusia Komunistų partijos pirmenybės. Kaip žinia, Lietuvos Komunistų partija taip pat pasiskelbė nepriklausoma nuo Maskvos, nors visų ryšių nenutraukė. Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas, kuris išreiškė nepasitenkinimą šia akcija, sausio mėnesio pradžioje lankysis Lietuvoje. Jis vadovaus aukšto rango delegacijai, kuri sieks įtikinti Lietuvos komunistus atšaukti savo sprendimą.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/gruodžio 28 - 19.00/

Lietuvos Ministrų Taryba oficialiai užregistravo Lietuvos Komunistų partiją.

TSRS prezidentas Gorbačiovas neseniai pasmerkė Lietuvos Kompartijos sprendimą atsiskirti nuo TSKP. Pasak Vilniaus radijo, Gorbačiovas ketina atvykti į Lietuvą sausio 6-7 dienomis ir vietoje išsiaiškinti padėtį.

Vilniaus radijas šiandien taip pat pranešė, kad Edmundas Baltinas užėmė Lietuvos KGP pirmininko pavaduotojo pareigas. Jis pakeitė Henriką Vaigauską, kuris išėjo į pensiją.

x

"Laisvosios Europos" "Amerikos spauda apie Lietuvą"
radijas
/gruodžio 28 - 19.00/

Amerikos spauda gyvai reaguoja į Lietuvos įvykius. Atgarsius apžvelgia mūsų bendradarbis Vašingtone Juozas Lauška.

Lietuvos Komunistų partijos neeiliniam XX suvažiavimui didžiule balsų dauguma nutarus pa-

skelbti partiją savarankiška, nepriklausoma nuo Visasąjunginės partijos, JAV masinės informacijos priemonės tuojau apie tai pranešė. Didieji laikraščiai buvo nusiuntę savo korespondentus į Vilnių, o "Niujork taims", "Vašington post", "Čikago tribiun", "Los Andželes taims" ir kitų miestų dienraščiai išsamiai pranešinėjo apie suvažiavimą. Žinias iš Lietuvos gerokai nustelbė įvykiai Panamoje, bet tarptautinių žinių puslapiuose Lietuvos vardas minėtas pirmose skiltyse. Neatsiliko ir televizija. Kai kurie televizijos tinklai rodė ir vieną kitą vaizdą iš partijos suvažiavimo.

Lietuvos komunistų nutarimas būti nepriklausoma partija ir Tarybų Sąjungos vadovo jautrus reagavimas į tokį apsisprendimą pažymėti įvairiose televizijos programose, ypač šeštadienį ir Kūčių dieną. Labai plačiai perduodamos vienos programos visi penki žurnalistai apžvalgininkai pasisakė Lietuvos ateities klausimu. Buvo teigiama, kad prezidentui Gorbačiovui dabar svarbiausias rūpestis yra Lietuva. Lietuviai esą labai išmintingi ir nepriklausomybės sieksią taikiai. Buvo spėliojama, kad Lietuva bus nepriklausoma Tarybų Sąjungos ribose. Programos vadovas pareiškė manąs, kad Gorbačiovas Lietuvos atžvilgiu nepanaudos smurto.

"Vašington post" dienraštis gruodžio 24 dieną paskelbė savo korespondento Maskvoje Deivido Remniko beveik dviejų skilčių apimties pranešimą apie liaudies deputatų suvažiavime pasakytą Gorbačiovo kalbą, kurią korespondentas vadina viena emociškiausių, kokią tik Gorbačiovas esąs pasakęs per pastaruosius 5 metus. Remnikas teigia, kad Gorbačiovas yra labai susirūpinęs dėl Lietuvos Komunistų partijos nutarimo tapti nepriklausoma ir siekti nepriklausomos Lietuvos. Remnikui Lietuvos Sąjū-

džio vadovas Landsbergis pasakęs, kad Gorbačiovas ir Komunistų partijos vadovybė yra psichologiškai nepasiruošę įvykiams Lietuvoje, nors jie ir žinoję, kad taip atsitiks, ir supratę, kad Respublikos partija vėsiškai sužlugtų, jeigu ji stovėtų vietoje. Landsbergis papasakojęs korespondentui apie prieš kelias dienas Kremliuje įvykusį Gorbačiovo ir deputatų nuo Lietuvos susitikimą. Gorbačiovas iš dalies buvo piktas, iš dalies susirūpinęs. Susitikimas buvo daugiau jausminis, negu racionalus, sakęs Landsbergis. Gorbačiovas sakė, kad Lietuvos komunistai padarė tai, kas yra bloga ir partijai, ir pertvarkai. Tada, tęsė Landsbergis, aš jį paklausiau, ar tai yra pranašavimas, ar grasinimas. Į tai Gorbačiovas atsakęs, kad tai pranašavimas.

Apybraižos apimtis neleidžia pranešti išsamiau apie kitus pranešimus ryšium su LKP reikšmingu nutarimu. Paminėsiu bent kelias jų antraštes. "Vašington taims" savo pranešimą per visą puslapį įvardino: "Lietuvos komunistai nutarė atsiskirti nuo Maskvos". "Niujork taims" gruodžio 22 dieną dviejų skilčių pranešimui parinko tokią antraštę: "Gorbačiovas reiškia aliarmą dėl Lietuvos partijos atskilimo". "Vašington post" gruodžio 22 pranešimą įvardino: "Gorbačiovas išreiškė nustebimą". Jame nurodoma, kad Gorbačiovas telefonavęs Algirdui Brazauskui ir pareiškęs savo nusistebėjimą. Sąjūdžio atstovas Adolfas Ūža korespondentui pasakęs, kad jokio grasinimo nebuvę. Tačiau Gorbačiovas aiškiai pasakęs, kad jis yra labai susirūpinęs. Brazauskas atsakęs Gorbačiovui, kad sprendimas, kurį padarė 84 nuošimčiai partijos suvažiavimo delegatų, yra teisingas.

Gruodžio 26 dieną "Vašington post" pranešė iš Maskvos, kad Kompartijos Centro Komitetas nepasiekęs

nutarimo LKP atsiskyrimo klausimu. Tas reikalas būsiąs svarstomas kitame posėdyje.

x

"Laisvosios Europos" radijas /gruodžio 28 - 19.00/ "Kelios rašytojo J.Glinskio pastabos"

Komunistai glaudžiasi prie Katedros. Kas - komunistai prie Katedros, Dievo namų? Taip, komunistai, prie Katedros. Jie susirinko čia po Kalėdų, antrąją šv. Kalėdų dieną, gruodžio 26-ąją. Ir nieko keisto. Į Maskvą pakviesti tuo metu buvo ne tiktai teisėtieji Lietuvos Komunistų partijos vadovai Brazauskas su Beriozovu, bet ir potencialūs marioneteniai sekretoriai, o tai jau šį bei tą galėjo reikšti.

Iš atminties dar neišblėsę Budapeštas - 1956 metai, Praha - 1968 metai, Afganistanas - 1979 metai, Imrė Nadis, Dubčekas. Į dulkes paversti tūkstančiai afganų aulų.

Kas gali žinoti, kaip ten, tame Kremliuje, kas viršų paims. Tarybų Sąjungos Komunistų partijos Centro Komiteto dauguma atvirai Ligačiovo pusėje. Šviesių protų reta. Ar apšvies apvaizda Gorbačiovo kaktą, ar ką tik gimusio kūdikėlio meilinga ranka palies jo lemtingąjį ženklą? Neužges Betliejaus žvaigždė, atvedusi Tris karalius - Merkelį, Kasparą ir Baltazarą prie gimusio kūdikėlio Jėzaus. Ji šviečia. Ji parodys kelią ir Gorbačiovui.

Kaip matome, ne dykai glaudžiasi Lietuvos komunistai prie Dievo namų.

Kas ką virškina? Marksistai, kaip Burokevičius ar Juonienė, teigia, kad Lietuvos Kompartija jau suvirškinta. Neužspringta netgi tokiais ąžuolais, kaip Brazauskas ir Beriozovas. O tai padarė, prarijo ir suvirškino Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis. Grynieji

lietuviškojo etnoso gynėjai sako priešingai: raudonieji užvaldė Sąjūdį.

Reorganizuotosios LKP CK biuro sudėtis, žinoma, stebina, netgi stulbina. Tikrai yra ko griebtis už galvos - bent trečdalis patys aršiausi sąjūdininkai, o ir kiti maža kuo nusileidžia netgi kauniškiams laisvės gynėjams. Taikinys gana aiškus: LKP pasiryžusi išsiveržti į Lietuvos nepriklausomybės maratono pirmąsias gretas, siekdama ryškiai laimėti tarpinius finišus - Tarybų rinkimus ir valdžios formavimo etapą. Kompartija tarsi atrodytų kukliai, nuošalyje, tarsi nebando vadovauti, tačiau juk žmonės lemia viską.

Šiame pasaulyje yra viskas kuo puikiausia, bent šiame etape. Ir ne vien todėl, kad mus visus taip gražiai vienija iš Kremliaus ištiestas Ligačiovo kumštis, o todėl, kad nebe drabužis, nebe spalva dabar svarbu, o darbai, patys žmonės. Kokios spalvos bebūtų tasai Romualdas, tasai Bronius, Romas, Mindaugas, pagaliau Justas, Algirdas, - šiandien jie daro gražius darbus, ir kokių nors klausimų kol kas galėtų ir nebūti.

x

"Amerikos balsas" /gruodžio 28 - 18.30/ — "Apie Rumunijos įvykių galimą poveiki Moldavijai"

Kaip ir daugelis kitų šalių, Sovietų Sąjunga oficialiai pasveikino revoliuciją Rumunijoje ir pripažino naują laikinąją vyriausybę. Rumunijos įvykiai, tarp kitko, turėjo ypatingą poveikį Moldavijai, kur maždaug 70 procentų gyventojų yra rumunai. "Amerikos balso" sovietinių reikalų ekspertė Džon Bičer šia proga apžvelgia Sovietų Sąjungos ir Rumunijos santykius. Prie mikrofono Linas Rimkus.

Moldavija seniau buvo nepriklausoma rumunų kunigaikštystė, į kurią dar įėjo Besarabija /rytuose/

ir Bukovina /Šiaurės vakaruose/. Tačiau šimtmečių būvyje ją valdė daug svetimųjų, įskaitant rusų imperiją, kuri Besarabiją aneksavo 1812 metais. 1917-siais, po bolševikų revoliucijos, Besarabija kurį laiką buvo nepriklausoma ir vadinosi Demokratine Moldavijos Respublika. Tačiau 1918 metais, žinodama, kad viena pati prieš bolševikus neatsilaikys, Moldavija prisijungė prie Rumunijos karalystės. Po Pirmojo pasaulinio karo pasirašytos sutartys patvirtino naujas Rumunijos sienas.

Tačiau Sovietų Sąjungos diktatorius Josifas Stalinas Besarabijai buvo numatęs kitokį likimą. 1939 metų rugpjūčio mėnesio 23 dieną Sovietams ir naciams pasirašius nepuolimo sutartį, arba vadinamąjį Molotovo-Ribentropo paktą su jo slaptaisiais protokolais, Besarabija drauge su Latvija, Estija ir dalimi Lenkijos pateko į Sovietų įtakos sferą. Sovietų Sąjunga Besarabiją ir Šiaurinę Bukoviną aneksavo 1940 metų birželio mėnesį. Naujai įsigyta teritorija buvo paversta Sovietine Socialistine Moldavijos Respublika, o likusi dalis buvo perduota Ukrainai.

Prabėgus 59 metams, 1980 metų birželį Moldavijos Liaudies frontas, didžiausias nepriklausomas judėjimas respublikoje, gedulingai paminėjo 1940 metų aneksiją, kuri, pasak daugelio oratorių, buvo juoda diena Moldavijai. Kaip ir naujai aneksuotos Pabaltijo respublikos, Moldavija pergyveno visus Stalino valdžios žiaurumus, pradedant kolektyvizacija ir baigiant nutautinimu. Stalinas bandė moldavus izoliuoti nuo rumunų įtakos, paskelbdamas, kad jie yra visiškai atskira tauta, kalbanti savita kalba. Tuo tarpu Moldavijos disidentai bandė atstatyti istorinius ir kultūrinius, bet ne politinius ryšius su Rumunija.

~~Kalini vadovavo~~ Čaušesku. prisijungimas prie Rumunijos nebuvo patraukli galimybe. Tačiau Čaušesku nebėra. Moldavai organizuoja pagalbą revoliuciją pergyvenusiems rumunams. Moldavijoje neseniai įsisteigusi rumunų partija - krikščionių tautinė valstiečių partija - pasisakė už glaudesnius ryšius tarp Rumunijos ir Moldavijos, maždaug tokius, kaip dabar yra tarp Rytų ir Vakarų Vokietijų.

Pasak kai kurių stebėtojų, Maskvai didžiausią rūpestį kelia moldavų solidarizavimasis su rumunais. Praėjusią savaitę Kišiniove įvykusio mitingo metu pirmieji pasisakymai už susivienijimą jau iškilo viešumon. Tačiau, pasak vieno Moldavijos Liaudies fronto atstovo, Frontas tokio ilgalaikio tikslo neturįs. Frontui dabar labiausiai rūpi vietiniai Aukščiausiosios Tarybos rinkimai, kurie įvyks kitų metų balandžio 25. Kandidatų nominavimas prasidės dar šią savaitę. Pasak Fronto atstovo, Rumunija pasauliui parodė, prie kokių žiaurumų gali privesti vienos partijos sistema. Jis tikisi, kad demokratinė daugiapartinė sistema Moldavijoje įsigalės parlamentinėmis priemonėmis.

x

Atsp. 36 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

2

radijo biuletenis

10-10 - 0661

"Amerikos balsas" "Naujametiniai sveikinimai"
/sausio 1 - 18.30/

Prezidentas Bušas ir Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas apsikeitė Naujųjų Metų sveikinimais, kviesdami visus į taiką ir pažangą paskutiniame šio šimtmečio dešimtmetyje. Prezidentas Bušas kalboje, kuri buvo transliuojama į Sovietų Sąjungą, pagyrė Gorbačiovą, kaip gerą partnerį taikos procese. Prezidentas Bušas tvirtino, kad JAV nesiekia savo tikslams išnaudoti reformas Rytų Europoje ir Sovietų Sąjungoje. Jis išreiškė viltį, kad ekonominės reformos įgalins Sovietų Sąjungą tapti jėga pasaulinėje rinkoje.

Savo kalboje amerikiečiams Gorbačiovas pranešė Amerikos liaudžiai, jog jis viliasi, kad sekančiame dešimtmetyje supergalybės galės panaikinti nereikalingus ginklus. Jis pareiškė, kad abu kraštai turėtų bendradarbiauti, bandant pagerinti padėtį pasaulyje.

Prezidentas Bušas pareiškė, kad jis ir Gorbačiovas bendradarbiaus pašalinti barjerus prekybai, investavimui ir laisvam prekių ir idėjų pasikeitimui.

x

/gruodžio 31 - 20.30/

Naujųjų metų proga į jus kreipiasi Lietuvos atstovas Vašingtone ir prie Šventojo sosto Stasys Lozoraitis:

- Brangūs tautiečiai! Šie, 1989 metai gęsta. Jie buvo nepaprastai lemtingi ne tiktai mūsų tėvynei, bet ir kiekvienam lietuviui, kuris po ilgų, sunkių, dažnai žiaurių priespaudos metų galėjo pagaliau išreikšti savo tikrus jausmus. Deja, šiais metais dar negalėjom pasiekti mūsų visų norimo tikslo - tikrai nepriklausomos Lietuvos. Dar negalėjome

atstatyti savo senos bei garbingos valstybės, kurios istorija ir tradicijomis galime didžiuotis. Ypač paskutinieji įvykiai, Kremliaus vadovo pareiškimai rodo, jog jiems vis dar sunku atsisakyti grobio, kurį jie neteisingai, brutaliai, susitarę su naciais, pasisavino. Nėra nei vieno, absoliutiškai nei vieno argumento, kuris pateisintų Sovietų okupaciją Lietuvoje. Nei kariniai, nei politiniai, ekonominiai, kultūriniai, ar socialiniai, ar kurio kito pobūdžio argumentai nei dabar, nei praeityje niekad nepateisina šios mūsų kaimyno okupacijos, kuri yra pažeidusi visas tarp mūsų valstybių pasirašytas sutartis ir kuri yra nepaprastai daug kainavusi mūsų tautai. O juk mes niekad nesudarėm jokios grėsmės Maskvai. Niekad nesam prieš ją žygiavę ar susidėję su jai priešiška tautų koalicija. Taigi yra tikrai atėjęs laikas atitaisyti šią skaudžią skriaudą.

Gorbačiovas šiuo metu turi nepaprastą progą ir galimybę tą padaryti ir tokiu būdu pasitarnauti ne tiktai Baltijos tautoms, bet ir visai Rytų Europai. Jei jis to nepadarys, ne tiktai mes, lietuviai, bet ir visa pasaulinė viešoji opinija pamatys, ko verti yra jo reformos projektai. Jei didieji klausimai, kurie rūpi ne tiktai mums, bet turėtų rūpėti taipgi Sovietų Sąjungai, nebus sureguliuoti, vasario mėnesio rinkimai duos lietuvių tautai progą pasisakyti, išreikšti savo nuomonę, ir ji tikrai negalės būti kuriuo nors būdu palanki Maskvai.

Esame praėję visus sunkumus, persekiojimus, sunkiai įsivaizduojamas kančias. Parodėm ir įrodėm, kad esame stipri, ryžtinga ir sąmoninga tauta. Džiaugiamės turėdami laisvės trokštantį jaunimą. Ateinančiais metais mums reikės parodyti

didelę kantrybę, dvasinį subrendimą ir nepaprastą sumanumą. Atlikime savo pareigą. Atlikime daugiau negu savo pareigą, nes to iš mūsų reikalauja kartų kartos, kurios mums perdavė meilę savajam krastui.

Laimingiausių metų! Tegyvuoja nepriklausoma Lietuva!

x

Sveikina PLB pirmininkas Vytautas Bieliauskas:

- Mielos tautietės ir mieli tautiečiai! Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybos vardu sveikinu jus Naujųjų metų proga. Tikrumoj mes pirmiausia sveikinam jus su dideliais darbais, atliktais 1989 metų bėgyje. Be abejo, šie metai liks Lietuvos istorijoje kaip tautinio atgimimo, subrendimo metai. Šiais metais buvo duota pradžia krašte demokratinių institucijų atgaivinimui. Naujų metų išvakarėse galime džiaugtis matydami, kad lietuvių tauta žengia drąsiai į ateitį, kurios horizonte jau yra regima Lietuvos valstybinė nepriklausomybė. Tebūnie tad Naujieji, 1990 metai mūsų visų vilčių išsipildymo metai. Tesuriša ir tesuartina jie mus visus - jus tėvynėje ir mus išeivijoje. Ištieskime vieni kitiems rankas, atverkime savo širdis ir visi kartu ženkime 1990 metais į Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Brangieji ir brangiosios, jūs esate mums Lietuva, ir mes esame visuomet su jumis.

x

"Laisvosios Europos"
radijas

/sausio 1 - 6.30/

Nepriklausomos Lietuvos atstovas Niujorke Anicetas Simutis:

- Brangūs broliai ir sesės pavergtoje tėvynėje! Atsisveikiname su įvairiais įvykiais turtingais

metais. Kaip tik šiais metais prisimename dviejų agresyvaus mentaliteto diktatorių - Stalino ir Hitlerio - susitarimo 50-metį, kurio pasėkoje Lietuva atsidūrė Maskvos okupacijoje. Šiais metais jūs okupuotoje tėvynėje galite laisviau kalbėti ir piktintis, prisimindami tuos baisius stalinizmo priespaudos metus.

Pastaraisiais mėnesiais dusinančios priespaudos varžtai šiek tiek atleisti. Jūs jau galite viešai švęsti iškilmingomis pamaldomis lietuvių tautos dvasioje per šimtmečius įaugusias Kalėdas. Galite laisviau kalbėti apie vis dar tebesitęsiančią okupaciją ir taikiu būdu prieš ją protestuoti. Okupacija šiek tiek sušvelnėjo ir pasidarė labiau civilizuota. Bet okupacija pasilieka okupacija, nežiūrint kokia bebūtų jos spalva ar forma. Jokia svetimųjų primesta santvarka negali tautai atstoti nepriklausomybės. Tik pilnai nepriklausoma tauta savoj valstybėj gali visais atžvilgiais progresuoti, vystydama savo tradicijas, kultūrą ir ekonominį gerbūvį.

Prieš okupaciją Lietuva ir jos kaimynės buvo beveik viename lygyje su Suomija kultūrine ir ekonomine gerbūvio prasme. Šiandien Lietuva ir jos kaimynės jau toli atsilikusios dėl kelis dešimtmečius užsitęsusios priespaudos, priveduaios prie kultūrinės ir ekonominės stagnacijos. Šiandien Suomijos gaminiai sutinkami visose pasaulio rinkose. Tuo tarpu, kaip jūs patys gerai žinote, Maskvos planuotojų sujauktoj Lietuvos ekonominėj betvarkėj trūksta paprasčiausių kasdieninio vertojimo reikmenų. Amerikos lietuviai norėtų dovanomis ir investicijomis pagelbėti Lietuvai atsistoti ant kojų. Bet kol Lietuva tebėra politinėj ir ekonominėj Maskvos priklausomybėj, bet kokia pagalba pranyktų lyg šaukštas vandens smėlio bačkoje.

Iš jūsų milžiniškų laisvės reikalaujančių demonstracijų mes matome, kad jūs puikiai suprantate ekonominės stagnacijos priežastis ir dedatę didelės pastangas iš jų išsivaduoti. Mes džiaugiamės, kad tauta tebėra gyva, kaip tarptautine prasme tebėra gyva ir Lietuvos valstybė. Tad ir į jus kalbu kaip nepriklausomos Lietuvos generalinis konsulas ir pilnateisis Niujorko konsularinio korpuso narys, kuriam priklauso 88 valstybių konsulai.

Sveikindamas su Naujaisiais metais, linkiu, kad mūsų visų bendras troškimas - nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymas - greičiau išsipildytų!

x

VLIK-o pirmininkas Kazys Bobelis:

- Brangūs lietuviai! Smurtą, melą ir priespaudą nešusi Sovietų Sąjungos diktatūrinė totalitarinė sistema, norėjusi pavergti pasaulį, jau priėjo paskutinį sugriovimo slenkstį. Europos valstybės - Vengrija, Lenkija, Rytų Vokietija, Čekoslovakija, Bulgarija viena po kitos nusikrato Maskvos pastatytų ir išlaikytų valdovų. Tautos atgimsta laisvei, demokratijai ir nenibotoms galimybėms kurti naują gyvenimą. Daugelį metų kentėjusi, pavergta ir išblaškyta, komunistinės priespaudos terorizuojama okupuotoje Lietuvoje, Sibire ir laisvajame pasaulyje, lietuvių tauta niekada neprarado savo pasiryžimo, pasišventimo ir tautinio sąmoningumo dirbti, kovoti ir aukotis dėl visiškos Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atstatymo.

Po daugelio sunkių ir vargingų metų laisvės diena ateina ir mūsų tautai, kada mes atsikratysime

okupanto priespaudos, tapsime laisvais ir patys galėsime kurti savo ateitį. Bet kova dar nebaigta. Mes turime visi vienas kitą suprasti, bendrai nuoširdžiai dirbti, vieni kitiems padėti ir, svarbiausia, neišjungti nė vieno lietuvio dalyvavimo šios taip ilgos sunkios kovos apvainikavime galutiniu laimėjimu.

Vyriausias Lietuvos išlaisvinimo komitetas sveikina jus su Naujais, 1990 metais ir yra įsitikinęs, kad visų mūsų pastangos atneš mums didžiausio mūsų troškimo išsipildymą - laisvą, nepriklausomą Lietuvą. Tad dirbkime, kovokime dėl Lietuvos!

Jūsų-daktaras Kazys Bobelis, VLIK-o pirmininkas.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 1 - 18.30/

Mūsų redakcija kreipėsi į lietuvių veikėjus 7 kraštuose ir pakvietė radijo bangomis pasiųsti Naujųjų metų palinkėjimus jums, mieli klausytojai.

Kalba Antanas Razma:

- JAV lietuvių bendruomenės krašto valdybos vardu sveikinu jus, sesės ir broliai, su 1990 metais! Jūs esate mums, lietuvių išeivijai, patriotizmo ir drąsos šaltiniai, pasididžiavimas. Dvi žiaurios teroro okupacijos per 50 metų nepalaužė jūsų drąsą kovoje už pilnutinę laisvę, nors šimtai, tūkstančiai žuvo nelygioje kovoje Lietuvos miškuose, kalėjimuose, Sibiro ledynuose.

Šiandien visas pasaulis atkreipė dėmesį į lietuvių tautą kovoje už pilnutinę demokratiją. Linkiu jums, brangūs tautos didvyriai ir didvyrės, drąsos, kantrybės, išminties ir galutinio laimėjimo - nepriklausomybės. Mes, lietuvių išeivija, jums pagelbėsime visomis jėgomis ir seksime jūsų vadovavimą. Padėk jums dieve!

x

Esu Andrius Šmitas, Vasario 16-osios gimnazijos Vakarų Vokietijoje direktorius. Vasario 16-osios gimnazijos mokytojų ir mokinių, o taip pat ir savo šeimos vardu, linkiu atgimti nepriklausomai demokratiškai Lietuvai. Būkime geri demokratai ir geri krikščionys, gerbkime viens kitą, pakęskime skirtingas nuomones, bet vieningai dirbkime ir kovokime už bendrus mūsų tikslus. Kaip tik to linkiu mūsų tautai lemtinguose 1990-uose metuose.

x

Aš esu vienuolis, kunigas Jonas Giedrys, Urugvajaus lietuvių parapijos klebonas, kuris sveikina jus, Lietuvoje gyvenančius, su Naujais metais. Šie sveikinimai lekia pas jus, mieli broliai ir sesės lietuviai, iš tolimo Urugvajaus. Daug kas iš jūsų ir nežino, kur tas kraštas randasi. Ši maža valstybėlė, teritorijos atžvilgiu triskart didesnė už Lietuvą, bet gyventojų turinti mažiau, yra tarp dviejų Pietų Amerikos milžinų - Argentinos ir Brazilijos. Daug kas ir Urugvajuje nežinojo nieko apie Lietuvą. Bet dabar vietiniai dienraščiai beveik kasdien įdeda kokią nors žinią apie Lietuvą, kurios žmonės sunkiai, bet ryžtingai ir vieningai skinasi kelią į prasmingą, garbingą ir laisvą gyvenimą savo tėvų žemėje. Mes visi, čia gyvenantieji lietuviai, linkime, kad tas kelias - atgauti nepriklausomybę - nebūtų labai ilgas ir toks sunkus. Tikime, kad vieninga, ryžtinga, kūrybinga ir kultūringa tauta turi teisę į laisvę, į laimingą gyvenimą. Ji savo laisvę atgaus. O kad tai išsipildytų, maldaujame ištvermės, palaimos ir šviesos mūsų darbams, ypatingai jūsų darbams, ir begalinių aukštybių. Telydi mus visus šviesa, tiesa ir meilė, kaip mūsų himno žodžiai sako, per visus mūsų gyvenimo metus. Laimingų, darbingų, kūrybingų Naujųjų metų visiems!

x

Kalba Stasė Baltis iš Belgijos lietuvių bendruomenės. Sveikiname visus mūsų tautiečius Naujųjų metų dienoje. Šie Nauji metai, 1990-ieji, bus metai sukakties, kai prieš pusę šimtmečio praradom savo tautinį pilnateisį gyvenimą ir iškentėjom nutautinimą, išblaškymą, svetimų dievų garbinimą, emigraciją. Atgimimas, viltys ir ištvermė tegul būna visų mūsų širdžių plakimas. Laimingų metų Lietuvai ir jums!

x

Jonas Zenkus, Australijos lietuvių bendruomenės krašto valdybos narys informacijos reikalams. Mieli broliai ir sesės tėvynėje! Per radijo bangų tiltą siunčiame sveikinimus iš tolimos Australijos į mūsų brangią gimtinę. Nors mus skiria tūkstančiai mylių, mus jungia meilė Lietuvai ir troškimai jai laisvės. Nesijaučiame esą atsiskyrę, nes mūsų viltys ir siekimai tie patys. Per ilgus metus jūs tėvynėje, mes - išeivijoje tvirtai tikėjome, kad vieną dieną baigsis Lietuvos vargai ir laisvės varpas vėl nuskambės šalyje. Ir štai ta diena jau švinta. Ateina Naujieji metai. Su jais - visų vilčių išsipildymas. Lietuva bus laisva. Tad statykime tiltus, kurie mus dar tvirčiau sujungs. Naujos idėjos, tolerancija, meilė ir supratimas vienų kitiems teriša mus.

Sveikiname jus su prašvintančiais metais. Tebūna 1990-ieji Lietuvos laisvės metais!

x

Garbė Jėzui Kristui! Čia kalba Argentinos lietuvių Aušros vartų parapijos klebonas kunigas Augustinas Steigvilas iš Buenos Airių miesto. Broliai ir sesės tėvynėje, reiškiu didelį džiaugsmą dėl mūsų tautos naujo atgimimo. Dievo galinga ranka keičia istorijos raidą. Dangiškoji mūsų motina iš Auš-

ros vartų gina mūsų tautą. Numeta nuo sostų galiūnus, išaukština pažemintuosius, apgina savo vaikus, kurie jos šaukiasi. Mes, Argentinos lietuviai, nors esame atskirti Atlanto, bet esame savo dvasioje arti su jumis ir sekame visus įvykius. Pasinaudodamas radijo bangomis, nuo visų Argentinos lietuviškų organizacijų, lietuviškos spaudos ir mūsų parapijos perduodu kuo nuoširdžiausius sveikinimus su Naujais, 1990 metais, linkėdamas, kad gerasis Dievas laimintų jus visus ir duotų jums stipraus tikėjimo, ištvermingos vilties ir didžios meilės. Su Lietuvos atgimimo poetu Maironiu baigiu: apsaugok, aukščiausias, tą mylimą šalį, kur mūsų sodybos, kur bočių kapai. Juk tėviška tavo malonė daug gali, mes tavo per amžiaus vaikai. Neapleisk, aukščiausias, mūsų brangios tėvynės, maloningas ir galingas per visas gadynes.

x

Jums kalba Prancūzijos lietuvių bendruomenės pirmininkas Ričardas Bačkis. Brangūs tautiečiai, tautietės, jus sveikinu visų Prancūzijos lietuvių vardu, kad 1990-ieji metai būtų mūsų vilčių sėkmingo įgyvendinimo metai.

Grįžtu iš Lietuvos. Sutikau jūsų lyderius. Su prancūzų televizija kalbėjomės ir jus filmavome butuose, gatvėse, manifestacijose, susirinkimuose, suvažiavimuose. Mūsų tikslas, kad Lietuva ir jos troškimai būtų žinomi, kad Lietuva būtų pripažinta ir taptų apsijungusios Europos valstybe. Lietuvos ateitis - tai Europa. Kitataučiai, Maskva, kaip ir visi kraštai Vakaruose, skaitysis, gerbs, rems mūsų tautą, kada jos valia, organizacija, planai bus nesuskaldyti, aiškūs. Lietuvos stiprybė yra jos vienybėje. Lietuva yra kovojanti tauta. Jos žmonės ryžtingi, myli savo tėvynę. Tegul mūsų meilė Lietuvos atsispindi mūsų vienybėje. Čia ke-

lias į nepriklausomybę. Vardan tos Lietuvos vienybė težydi.

x

"Amerikos balsas" /gruodžio 29 - 18.30/ "JAV spauda apie padėtį Lietuvoje"

Lietuvos Komunistų partijai paskelbus savarankiškumą ir Sovietų Sąjungos KP CK nusprendus pasiųsti aukšto rango delegaciją į Lietuvą vietoje susipažinti su padėtimi, nemaža dėmesio padėčiai skiria Amerikos masinės informacijos priemonės - televizija, radijas ir spauda. Apžvalgą paruošė Linas Rimkus.

Dienraščio "Krisčen sajens monitor" korespondentė Maskvoje Feldman rašo, kad Lietuvos komunistai išsikovojo savotišką laimėjimą Maskvoje. Po dviejų dienų svarstymų Sovietų Sąjungos KP CK pritarė Generalinio Sekretoriaus Gorbačiovo pareiškimui, smerkiančiam lietuvių komunistų sprendimą kaip neteisėtą, bet buvo priimtas ir kompromisinis sprendimas siekiant laimėti laiko. Bus pasiųsta delegacija vietoj susipažinti su padėtimi. Korespondentė Feldman cituoja vieną sovietų žurnalistą, kuris pastebėjęs, kad praktiškai šis klausimas bus paliktas spręsti XXVIII Kompartijos suvažiavimui, numatytam kitą spalio mėnesį. Pasak žurnalistės, Lietuvos komunistams tai gera naujiena. Ir ne tik dėl to, kad jiems bus proga parodyti Gorbačiovui, jog eiliniai partijos nariai nėra kokie nors ekstremistai, separatistai, kurių veiksmai prives prie kraujo praliejimo ir mirties.

Neeilinis CK plenumas taip pat pagerino Lietuvos Kompartijos šansus artėjančiuose rinkimuose. Pasak žurnalisto Viliaus Kavaliausko, šansai pagerėjo apie 15-20 procentų. Taip pat smarkiai padidėjo skaičius narystės pareiškimų į LKP.

Žurnalistė Feldman pastebi, kad buvo manoma, jog Komunistų partija rinkimuose pasirodys labai blogai, panašiai, kaip šių metų kovo mėnesį. Tačiau nuo to laiko skirtumas tarp Sąjūdžio ir Komunistų partijos pasidarė labai neryškus, partijai iš esmės priėmus Sąjūdžio programą ir keliems asmenims užimant vadovaujančias pozicijas abiejose organizacijose.

Konflikto tarp Maskvos ir Lietuvos išsprendimas didele dalimi priklausys nuo to, kaip Gorbačiovas laikysis savo vizito Vilniuje metu. Jis turi daug rėmėjų Lietuvoje, pastebi žurnalistė Feldman. Jeigu bus laikoma, kad Gorbačiovas bara lietuvius ir jiems nurodinėja ką daryti, tas tik sustiprins lietuvių ryžtą. Tuo tarpu Gorbačiovas bijo, kad kitos respublikos gali pasekti Lietuvos pavyzdžiu.

Vakar vakare kalbėdamas per viešojo televizijos tinklo žinių laidą, sovietologas Piteris Redvėjus pasakė, jog Gorbačiovo pareiškimas apie kraujo praliejimą ir mirtį yra retorika. Juk jis dažnai yra padaręs stiprius pareiškimus, bet niekad nėra ėmęsis konkrečių priemonių. Pasak Redvėjaus, Gorbačiovas gali pasirinkti vieną iš trijų galimų kursų. Pirma, jis gali tęsti savo įtikinėjimo ir spaudimo politiką, bet tai, anot Redvėjaus, neturi jokių šansų. Antra, jis gali imtis fizinės jėgos, bet Gorbačiovas bijo tapti konservatoriaus vergu, kurie reikalautų imtis jėgos visos šalies mastu. Trečia, leisti Lietuvai atsiskirti, bet, pasak Redvėjaus, reikia paramos valdančiuosiuose sluoksniuose.

Šiuo atveju didžiausias pavojus yra tas, kad Kompartijos vadovybė gali pašalinti Gorbačiovą, kurio reformos privedė ne tik prie komunistų žlugimo Rytų Europoje, bet ir prie Sovietų Sąjungos imperijos iširimo. Pasak Redvėjaus, Sovietų Sąjungos konservatoriai, kurie jau gerus metus reika-

lauja imtis griežtų priemonių Pabaltijo atžvilgiu, mąsto didžiųjų valstybių koncepcijomis. Jie bijo, kad, atsiskyrus Lietuvai ir kitoms respublikoms, likusi Sąjunga prarastų didžiosios valstybės statusą. Be to, jie bijo, kad tai gali privesti prie Kompartijos žlugimo pačioje Rusijoje, aiškina profesorius Piteris Redvėjus.

Komentatorius Tomas Vikeris dienraštyje "Niujork taims" kelia stabilumo Rytų Europoje klausimą. Išdėstęs panašius galimus scenarijus, jis pastebi, kad bet kokios didelės valstybės iširimas nėra toks paprastas reikalas. Negalima laukti, kad Sovietų vadovybė, kaip Gorbačiovas ir kiti, ramiai pritars tokiam dramatiškam įvykiui. Iš tikrųjų, jų atlaidi politika Rytų Europoje buvo būtinybės pripažinimas ir atspindėjo jų norą išlaikyti savo režimą, o ne pastatyti jį į pavojų, bergždžiai primetant savo valią kaimyninėms valstybėms. Kas žino, kokios jėgos byrančioje valstybėje perims valdžią, klausia komentatorius Vikeris, ir kokiu metodu jie gali imtis išgelbėti padėtį. Net apkarpyta Sovietų Sąjunga su didžiuliu branduolinių ginklų arsenalu gali sudaryti žymiai rimtesnį pavojų, nei dabartinis režimas.

Dienraštis "Vašington taims" vedamajame straipsnyje rašo, kad Sovietų vadovas Gorbačiovas aiškiai sako, kad pertvarka derinasi su komunistine diktatūra ir abi gali išlikti tik užgniaužus tautines aspiracijas. Tai yra, paties Gorbačiovo žodžiais tariant, tas politinis kursas, kuriam JAV prezidentas pritarė Maltoje. Kraujas ir mirtis vardan pertvarkos, Gorbačiovas perspėja, yra priimtina. Vedamajame toliau rašoma: "Nežinome, kaip prezidentas Bušas supranta pertvarką, bet, prieš Gorbačiovui atvykstant į Vilnių, prezidentas tu-

rėtų leisti Sovietų Sąjungos Komunistų partijos vadovui suprasti, kad Tiananmenio aikštė Pabaltijyje reikštų galą bet kokiai JAV esamai ar būsimai medžiaginei ar moralinei paramai Sovietų vyriausybei. Naujoji detantė gyvuos ar žlugs kartu su pavergtų tautų žmonėmis".

x

"Amerikos balsas" Žinios

/gruodžio 29 - 20.30/

Bukarešto gyventojai sako, kad "Amerikos balsas" ir "Laisvosios Europos" radijas suvaidino svarbų vaidmenį jiems pasiruošti sukilimui. Pranešimai apie pasikeitimus Rytų Europoje padėjo rumunams suprasti padėtį savo šalyje. Amerikos finansuojamų radijo stočių laidų klausosi daugelis iš 23 milijonų Rumunijos gyventojų, kuriems prieėjimas prie Vakarų informacijos Čaušesku laikais buvo griežtai varžomas. Vienas inžinerijos studentas Bukarešte pareiškė, kad pastaruosius kelis mėnesius jis klausydavosi užsienio radijo dieną naktį. "Amerikos balsas" ir "Laisvoji Europa" taip pat buvo gyvybiškas informacijos šaltinis apie revoliucinius įvykius pačioje Rumunijoje. Vienas iš pagrindinių dalykų, kurį Rumunijos gyventojai sužinojo iš "Amerikos balso", buvo 6 buvusių komunistų atviras laiškas Čaušesku, kuriame buvo reikalaujama esminių pakeitimų šalyje. Laiško autoriai buvo suimti.

Rumunijos gyventojai taip pat aukštai vertina Didžiosios Britanijos, Prancūzijos ir Vokietijos radijo stotis.

x

/gruodžio 30 - 6.15/

Dienraštis "Niujork taims" bei kiti amerikiečių laikraščiai vakar išspausdino tarptautinės

politikų, inteligentų, menininkų ir profsąjungų vadovų grupės atsišaukimą į Kubos vadovą Fidelį Kastro, prašant referendumo dėl jo valdžios. Grupė pareikalavo, kad būtų paleisti visi Kuboje laikomi politiniai kaliniai. Ji taip pat pasisakė už žodžio, susirinkimų ir keliavimo laisvę. Grupės nariai paragino Kubą vengti to, kas įvyko Rumunijoje.

Po atsišaukimu pasirašė daugiau kaip šimtas įžymių žmonių, tarp jų 6 Nobelio premijos laureatai, įskaitant "Solidarumo" vadovą Lechą Valensą.

Prezidentas Kastro į atsišaukimą kol kas nereagavo, tačiau praėjusiais metais jis atmetė tos pačios grupės kreipimąsi.

x

Vatikano radijas

/gruodžio 30 - 20.00/

Prezidentą Havelą pasiekė sveikinimai iš viso pasaulio. Popiežius Jonas Paulius II savo sveikinimus išreiškė telegrama per Vatikano valstybės sekretorių kardinolą Kazarolį. "Šventasis tėvas, - rašo telegramoje kardinolas Kazarolis, - meldžia Dievo palaimos Jums ir visai brangiai čekoslovakų tautai, karštai linkėdamas, kad Jūsų ir naujojo Čekoslovakijos Respublikos parlamento pirmininko išrinkimas užtikrins tautai sąlygas darniai tarpusavyje sugyventi ir savitarpio bendradarbiavimo dvasioje kurti visuotinę gerovę".

Popiežius Jonas Paulius II asmeniškai pasiuntė telegramą taip pat Prahos arkivyskupui kardinolui Tomašekui, pažymėdamas, kad drauge su kardinolu meldžiasi už čekoslovakų tautą dabartiniame taip reikšmingame jos gyvenimo tarpsnyje. Popiežius meldžia Dievą globoti naująjį respublikos prezidentą ir linki, kad jo ir parlamento pirmininko išrinkimas atvertų kelią Čekoslovakijos gyventojams į taiką ir gerovę.

x

/gruodžio 31 - 20.00/

Iš Vatikano pranešama, kad popiežius Jonas Paulius II nuo sausio 25 iki vasario 1 dienos lankysis Vakarinėje Afrikoje. Tai bus jau 45-oji Šventojo tėvo apaštalinė kelionė už Italijos ribų ir 6-oji Afrikos kontinente. Jos metu popiežius aplankys 5 Vakarinės Afrikos kraštus, būtent: Žaliojo Kyšulio Respubliką, Gvinėją /Bisau/, Malio Respubliką, Burkiną Faso ir Čadą.

x

"Laisvosios Europos"
radijas

/gruodžio 29 - 19.00/

Šiandien gautas Vakarų Vokietijos pranešimas, kad nuo sausio 1 dienos Lietuvoje pradės veikti pirmoji Tarybų Sąjungoje nepriklausoma radijo stotis. Radijo stotis vadinsis "Jaunimo radijas M-1" ir transliuos savo laidas kasdien po šešias valandas lietuviškai ir rusiškai.

Vakarų Vokietijos radijas "Ziuddoiče rundfunk" padėjo lietuviškąją stotį įsteigti. Jo atstovas pasakė, kad "Ziuddoiče rundfunk" aprūpina lietuvius technine informacija ir muzika. Technika radijui buvusi nupirkta dviejų Vakarų Vokietijos bendrovių ir vienos partijos lėšomis.

x

Lietuvoje oficialiai atgimė Demokratų partija. Sąjūdžio informacijos centro atstovas Kanapienis telefonu pranešė iš Vilniaus mūsų radijui, kad vakar partija tapo užregistruota. Ši partija buvo įsteigta 1902 metais, tačiau liovėsi veikusi 1918 metais, įkūrus nepriklausomą Lietuvos Respubliką. Ji laikoma visų kitų Lietuvos politinių partijų pagrindu.

x

Vatikano radijas

/gruodžio 31 - 20.00/

Pagal Vakarus pasiekusias informacijas, Lietuvoje yra įsikūręs religijos filosofijos ir religijos meno centras. Jam vadovauja religijos filosofijos sekcijos prie Lietuvos filosofų draugijos narė Dalia Stančienė.

Centrui sukurti akstiną davė lapkričio mėnesį Lietuvoje įvykusi religijos filosofijos ir bažnytinio meno studijų savaitė, pavadinta Lapkričio sinoikija. Tikimasi, kad Lapkričio sinoikija taps tradiciniu lietuvių kultūros renginiu, žadinančiu dvasinį tautos atsinaujinimą ir padedančiu Lietuvai užmegzti ir palaikyti glaudesnę jungtį su Vakarų Europos kultūra.

Prie naujai įsikūrusio religijos filosofijos ir bažnytinio meno centro numatoma įsteigti Stasio Šalkauskio fondą ir mokslinę tarybą, kurios nariais bus kviečiami mokslininkai iš užsienio kraštų.

x

Iš Lietuvos patiriama, kad yra spausdinama Šapokos "Lietuvos istorija" 50.000 egzempliorių tiražu. Popieriui įsigyti lėšas parūpino Amerikos lietuviai, būtent - prie Amerikos lietuvių bendruomenės veikiantis fondas "Dovana Lietuvai".

Pagal turimas informacijas, ateinančiais metais numatoma atspausdinti dar 250.000 Šapokos "Lietuvos istorijos" egzempliorių.

x

Atsp. 29 egz.

Išsiųsta asmeniškai

S - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

Radijo kronika

TARYBINIS

1990-01-02

"Amerikos balsas" Žinios
/sausio 2 - 20.30/

Šiandien Vašingtone per eilinį valstybės departamento brifingą ministerijos atstovas buvo paklaustas apie Vašingtono laikyseną Baltijos valstybių atžvilgiu ryšium su Michailo Gorbačiovo numatytu vizitu Vilniuje. Atstovas pareiškė, kad Amerika remia visas taikingas pabaltiečių pastangas laimėti laisvo apsisprendimo teisę.

Taip pat šiandien paskelbtas Amerikos Helsinkio komisijos pareiškimas, kuriame išreikšta viltis, kad, lankydamasis Vilniuje, Sovietų vadovas nepamirš Lietuvos žmonių valios ir demokratinio proceso svarbos. Gorbačiovas raginamas ir toliau laikytis nesikišimo į demokratinį procesą politikos.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 2 - 19.00/

TSRS užsienio reikalų ministerijos atstovas Gerasimovas teigia, kad dialogas yra geriausias būdas nugalėti tolesnius neramumus tarybinėse respublikose. Pasikalbėjime su Anglijos radiju Bi Bi Si Gerasimovas teigė, kad TSRS neturi kitokios išeities, kaip tik politiškai spręsti tautines problemas. Gerasimovas pabrėžė, kad Maskva gali respublikoms pasiūlyti tik savarankumą federalinės sistemos ribose. Ji nori išlaikyti Sąjungą ir nenorėtų leisti jai iširti.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 2 - 18.30/

Oficialioji ADN naujienų agentūra pranešė, kad nežinomi asmenys sekmadienio naktį Geros mieste išniekino Sovietų karių antkapius. Pasak pranešimo, tyrinėjimai rodo, kad mažiausiai du žmonės nuspyrė penkiakampes žvaigždes nuo 34 antkapių ir nuvertė 5 antkapius.

Praėjusią savaitę demonstrantai Rytų Berlyne išrašė antisovietinius šūkius ant čia stovinčio Sovietų karo paminklo.

x

JAV įsikūrusi žmogaus teisių grupė apkaltino Albanijos komunistinę vyriausybę politinių disidentų kankinimu ir kalinių naudojimu priverčiamiems darb/ams. Kaltinimai pateikti 150 puslapių pranešime, kurį šiandien paskelbė Minesotos valstijos teisininkų tarptautinis žmogaus teisių komitetas. Komitetas pastebi, kad Tiranos valdžia naudoja fizinio ir psichologinio kankinimo priemones prieš kitamintius ir daro viską, kad represavus bet kokias religinio gyvenimo apraiškas.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 2 - 19.00/

Europos bendrijos taryba pranešė Rumunijos naujam vadovui Ilijesku, kad Europos bendrija remia demokratiją Rytų Europoje. Pranešime taip pat pažymima, kad Europa gėrėjosi rumunų karčia kova. Europos bendrija sveikina Rumuniją su artėjančiais laisvais rinkimais.

Europos taryba, kurią sudaro 23 kraštai, įkurta 1949 metais. Jos tikslas - paremti demokratiją Europoje.

x

"Amerikos balsas" /sausio 2 - 18.30/ "G.Gerasimovo interviu Pabaltijo klausimu"

Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministerijos atstovas Genadijus Gerasimovas šį sekmadienį per Amerikos En Bi Si telebendrovės programą "Susitikimas su spauda" atsakė į amerikiečių žurnalistų klausimus apie Pabaltijo respublikas. Pranešimą apie tai skaito Romas Sakadolskis.

Kalbėdamas iš Maskvos Žemės palydovo pagalba, Genadijus Gerasimovas žurnalistams pareiškė, kad Kremlius neatsisakys savo valdžios Pabaltijo respublikose, tačiau drauge napanaudos karinės jėgos. "Mes ir toliau liksime Sąjunga", - sakė Gerasimovas. Paskui pridūrė, kad politika, leidžianti Rytų Europos valstybėms eiti savo keliu, sustoja ties Sovietų Sąjungos sienomis. Užsienio reikalų ministerijos atstovas tikino, kad jokia valstybė nenori subyrėti. Amerikiečiams korespondentams jis pareiškė: "Niekas pas jus nekalba apie Teksaso grąžinimą Meksikai."

JAV pietuose, prie kaimyninės Meksikos esantis Teksasas tapo 28-ąja Amerikos valstija 1845 metais, 10 metų išbuvusi nepriklausoma valstybė, jos gyventojams to paprašius. Tai iššaukė karą tarp Amerikos ir Meksikos, kurį pastaroji pralaimėjo. Prieš tai Teksase gyveno indėnai ir kolonistai. Tarp pastarųjų apie 2 trečdaliai buvo ateiviai iš Amerikos.

Genadijus Gerasimovas atmetė pastabą, kad 1940 metais įvykdyta Baltijos valstybių okupacija tolygi 1968 metų invazijai į Čekoslovakiją, kurią TSRS Aukščiausioji Taryba neseniai pavadino nelegalia. Maskvos atstovas taip pat tikino, kad Molotovo-Ribentropo paktas 1939 metais nepažeidė tarptautinės teisės, tačiau pripažino, kad slaptieji protokolai buvę neteisingi. Gerasimovas sakė, kad Michailo Gorbačiovo

būsimos kelionės į Lietuvą tikslas - įtikinti Lietuvos Komunistų partiją ir Respublikos Aukščiausiąją Tarybą atsisakyti nepriklausomybės siekio. Pasak jo, partiją Vilniuje reikia įtikinti, jog stskilimas nuo centrinės organizacijos ne tiktai prieštarauja TSKP nuostatams, bet neatitinka ir Lietuvos komunistų interesų. "Jų tikrasis interesas, - sakė Maskvos atstovas, - yra pasilikti Sąjungoje. Jei Maskvos delegacija tai įrodys, tada matysime pokytį toje padėtyje. Jeigu ne, tada pažiūrėsime, kas bus. Bet, aišku, mes nevartosime jėgos. Ne, tos galimybės nėra," - sakė Gerasimovas.

Jis pridūrė, kad Lietuva ir jos kaimynai - Estija ir Latvija - gaus daugiau politinės laisvės, tačiau ji būsianti apribota pasilikimu Sąjungoje. Anot Gerasimovo, pagrindinė priežastis yra tai, kad Pabaltijo ekonomikos yra glaudžiai surištos su Sovietų Sąjungos ekonomika. Jis sakė: "Pavyzdžiui, jos negali savarankiškai egzistuoti ekonominiu požiūriu. Jei pažiūrėsite į skaičius, pamatysite, kad Pabaltijo respublikos labai pigiomis kainomis gauna mūsų naftą, kurios jos negalėtų gauti iš Vakarų, jeigu būtų nepriklausomos. Jos yra integruotos į mūsų ekonomiką."

Gerasimovas amerikiečius tikino, jog Sovietų Sąjunga persitvarko į naujo tipo federaciją, kurioje respublikoms bus duodamas platesnis politinis ir ekonominis savarankiškumas. Galop, tačiau, Maskvos užsienio reikalų ministerijos atstovas atsisakė aiškiau pasakyti kas bus, jeigu Gorbačiovui nepasiseks įtikinti lietuvių atsisakyti nepriklausomybės siekio.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 2 - 19.00/

"Vakarų agentūros apie Lietuvą"
/Prie mikrofono Augustinas Liepa/

Kovodama už daugpartinės santvarkos sukūrimą Tarybų Sąjungoje, Lietuva žengė tolesnį žingsnį ir su nauja savarankia Kompartija įteisino Lietuvos demokratų partiją, rašo Vakarų Vokietijos spaudos agentūra DPA. Ten pat pranešama apie Rusijos patriotinių organizacijų bloko sudarymą. Savo rinkiminėje platformoje blokas griežtai pasisako prieš respublikų ketinimus išstoti iš Tarybų Sąjungos. DPA cituoja tokią ištrauką: "Tarybų Rusijos teritorinės sritys savavališkai susidarė trečiame dešimtmetyje ir savavališkai buvo keičiamos vėlesniais dešimtmečiais. Sąjunginės respublikos išstojimo atveju Rusijos Tarybinė Respublika kovos už tai, kad jos suverenitetas apimtų visas sritis, kurios nuo seno priklauso jos gausioms tautoms."

Vakarų Vokietijos spaudos agentūra teigia, kad Lietuva sukėlė prieš keletą savaičių atvirą konfliktą su Maskva, kad Respublikos Aukščiausioji Taryba pakeitė Konstituciją ir įteisino daugpartinę santvarką, kurios įvedimui Maskva iki tol griežtai nepritarė. Konfliktas dar labiau paaštrėjo, kai Lietuvos Kompartija, nepaisydama Maskvos įspėjimų, nutarė tapti savarankiška partija. Po to Maskvai ištikima frakcija atsiskyrė, ir dabar Lietuvoje egzistuoja dvi Komunistų partijos, rašo DPA.

Tarptautinė žinių tarnyba United pres paskelbė, kad nuo sausio pirmosios Baltijo respublikos pradėjo vykdyti savarankiškas [illegible] programas, perima iš Maskvos biurokratų daugybę įmonių ir kitų ekonomikos elementų. Ekonominio savarankumo planų detalės buvo rengiamos iki paskutinės minutės, nes

Pabaltijo ir Maskvos atstovai dar tebesvarstė, kokios galios decentralizuojamos.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 2 - 19.00/

"LPS delegacijos pasitarimai Lenkijoje"

Gruodžio 27-28 dienomis Varšuvoje LPS delegacija tarėsi su Lenkijos piliečių parlamento klubu, tai yra su "Solidarumo" delegatais. Apie pasitarimus iš Vilniaus praneša Kęstutis Girnius.

LPS atstovavo Vytautas Landsbergis, Kazimieras Motieka, Vidmantas Povilionis, Algirdas Saudargas, Kazimieras Uoka. "Solidarumo" atstovų buvo daugiau, tarp jų - Geremekas, Michnikas, Lipskis, Hagnelova. Pokalbiai, kuriuose buvo nagrinėjami lietuvių ir lenkų santykiai praeityje ir dabartyje, vyko skirtingi. Bendrame komunikate rašoma, kad pokalbiai vyko ankstesnių iniciatyvų, tarp jų - lapkričio mėnesį paskelbtų laiškų bičiuliams lietuviams ir bičiuliams lenkams, dvasia. Buvo aptartas poreikis didinti abipusį saugumo jausmą ir tarpusavio pasitikėjimą, judėjimo per sieną problemos, ūkinio bendradarbiavimo perspektyvos, istorinių ir teisinių Lietuvos ir Lenkijos santykių klausimas, taip pat lietuvių Lenkijoje ir lenkų Lietuvoje padėtis bei jų veikla politiniame, visuomeniniame, kultūriniame ir religiniame abiejų šalių gyvenime, atsižvelgiant į jų dalyvavimą būsimose demokratinėse savivaldybėse. Nuspręsta sukurti bendras komisijas ūkio, visuomenės, kultūros ir istorijos klausimams svarstyti. Komunikatą pasirašė Landsbergis ir Geremekas.

Svarstant ūkinį bendradarbiavimą, nemažai dėmesio buvo skiriama anglies tiekimui. Šiuo metu apie 70 procentų Lietuvoje vartojamos anglies gaunama iš

Lenkijos. Kalbėta ir apie tarpusavio prekybą. Nors Lietuvos nutarimas riboti prekių išvežimą iš Lietuvos sukėlė Lenkijos nepasitenkinimą, Sąjūdžio atstovai nurodė, kad šis žingsnis nebuvo nukreiptas prieš lenkus, bet buvo vargo padiktuotas.

Svarstyti ir religijos klausimai. LPS atstovas pažymėjo, kad lenkų neįsileidimą į Katedrą nulėmė nedraugiška lenkų laikysena. Jei lenkai iš tiesų būtų rėmę Sąjūdį, tai ši problema nebūtų iškilusi. Nors kai kurie lenkai aiškiai priešinasi Lietuvos nepriklausomybės idėjai, viliamasi, kad ilgainiui tos problemos bus pašalinamos ir tada savaime išsispręs Katedros reikalas.

Sąjūdžio delegacija reiškė nepasitenkinimą dėl kai kurių lenkų nerealistiškų reikalavimų, pavyzdžiui, kad būtų steigiamas lenkiškas universitetas, kurį galėtų lankyti Tarybų Sąjungos lenkai. Profesorius Landsbergis pažymėjo, kad toks universitetas nebus steigiamas. Jau dabar Lietuvos universitetui ir kitoms aukštosioms mokykloms trūksta lėšų. Tokie nerealistiški reikalavimai sukursto nesantaiką. Lietuviai taip pat pareiškė nepasitenkinimą dėl Lenkijos spaudoje skelbiamos dezinformacijos. Savo ruožtu "Solidarumo" atstovai išreiškė viltį, kad Sąjūdis rems dorus Lietuvos lenkus ir reiškė nepasitenkinimą dėl kai kurių Vilniaus Sąjūdžio straipsnių.

Taip pat kalbėta jautriais praeities istorijos klausimais.

x

"Amerikos balsas" /sausio 2 - 18.30/ — "Apie Vašingtone steigiamą Jungtinių Valstijų Pabaltijo fondą"

Šiandien papasakosime apie buvusio Amerikos prezidento padėjėjo Lino Kojelio steigiamą naują specialių interesų organizaciją. Pasakoja Romas Kaspar.as

Vašingtone įvairios specialių interesų grupės, pasiekusios tikslą, savo veiklą nutraukia ir likviduojasi. Bet, steigiantis naujoms, jų skaičius ne tik ne mažėja, bet po truputį didėja. Vieną naują specialių interesų grupę, pasivadinusią Jungtinių Valstijų Pabaltijo fondu, kaip tik šiuo metu organizuoja Linas Kojelis. Organizacijos tikslas - Pabaltijo respublikose skatinti laisvos rinkos ekonomikos praktiką, diegti verslo administravimo, privatizavimo, nuosavybės teisės ir tarptautinės prekybos principus.

Tokios grupės reikalingumą Linas Kojelis aiškina labai paprastai. Pasak jo, Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje dabar esama daugiau galimybių žmonėms pasinaudoti laisvos rinkos ekonomikos vaisiais. Dabar jau aišku, kad tolstama nuo centrinio planavimo ekonomikos sistemos, beveik 50 metų draudusios žmonėms vesti privačią prekybą laisvos rinkos sąlygomis. Kojelis itin pabrėžia, kad žmonės buvo netgi baudžiami už privačią iniciatyvą, siekiant pelno. Privati iniciatyva buvo slopinama įstatymais. Jiems nepaklusę buvo laikomi liaudies priešais. Bet štai dabar staiga, per labai trumpą laiką, valdžia Maskvoje nusprendė, jog visi tie įstatymai, kad visa ta ekonominė bazė, gal ne visoje Tarybų Sąjungoje, bet tikrai Pabaltijo respublikose, buvo neteisinga. Nuo vakar dienos Pabaltijo respublikos gali pačios laisvai tvarkytis ir eksperimentuoti laisvos rinkos ekonomiką, pastebi Kojelis.

Labai įdomu, kaip prekybininkai, krašto valdytojai, ekonomikos vairuotojai ir pagaliau pati liaudis reaguos į naują padėtį. Klausimas, ar jie sugebės pasinaudoti ekonominės laisvės galimybėmis, kurios turėtų atsirasti laisvos rinkos ekonomikos sąlygomis, sako Kojelis, toliau klausdamas, kokia yra laisvos rinkos šalies piliečio atsakomybė. Laisvos

rinkos ekonomikos šalių piliečiai naudojasi gerove, bet toji gerovė ir įpareigoja ta sistema teisingai naudotis.

Steigiamos organizacijos tikslas yra teisinga laisvos rinkos ekonomikos praktika, aiškinti teoriją ir veiklos principus gyvenime. Kojelis sako, kad tam tikslui organizacija numato įsteigti specifiškas programas, pravesti specialius kursus Pabaltijo šalių prekybininkams, kolektyvinių ūkių pirmininkams, kooperatyvų vadovams, na, ir, žinoma, mažesnių verslų, kaip antai restoranų, parduotuvių ir dirbtuvių vedėjams bei savininkams ir ūkininkams. Specialios programos galėtų būti suruoštos Pabaltijo šalių vadovams. Netrukus rinkimai, bus išrinkti nauji žmonės, kurie, atviraі pasakius, neturės jokios patirties, kaip valdyti kraštą, kurti įstatymus, reglamentuojančius laisvąją rinką. Tiems žmonėms reikės švietimo, apmokymo minėtose veiklos sferose, kad žinotų, kaip valstybės tvarkosi pagal laisvos rinkos sistemą, sako Kojelis. Jis nurodo, kad JAV lankosi vis daugiau ir daugiau Pabaltijo šalių žmonių, jau dabar atliekančių tas funkcijas, įsteigusių savo verslus, asociacijas, kooperatyvus. Tai vyksta natūraliai, aišku, nes pati laisvosios rinkos ekonomika yra natūralus procesas, pabrėžia Kojelis pastebėdamas, kad tie atvykstantys žmonės ieško investitorių, bando parduoti savo gaminius. Būtina, kad jie rastų prekybos partnerių šioje Atlanto pusėje. Bet tai nėra taip paprasta. Reikia žinių, spontaniškumo. Tie žmonės galėtų dalyvauti kursuose čia, Amerikoje, ir įgyti ne tik teorijos, bet ir praktikos žinių ir įgūdžių.

Kaip paprastai, specialių interesų grupės turi kas nors finansuoti, remti lėšomis. Bet Kojelis - optimistas:

- Yra Amerikoje ir individų, ir organizacijų, ir firmų, kurios arba tiesiogiai, arba per savo fundacijas

remia labdarybės programas. Dabar yra labai daug atsakingų žmonių, firmų, kurios šiandien jau remia panašias programas Lenkijoj, Vengrijoj ir kituose Rytų Europos kraštuose. Kodėl ne Pabaltijyje? Jie, tie žmonės, arba tos fundacijos, mato, kad jeigu mes norime, kad vyktų ekonominis augimas ir stiprėjimas Rytų Europoje, turim žmonėms padėti. Vėliau, kai tam tikri politiški dalykai išsiaiškins, man atrodo, Amerikos valdžia pati finansuos. Per visą pasaulį panašius kursus veda. Centrinėj Amerikoj, Pietų Amerikoj mokina krautuvėlių savininkus, kaip vesti savo buhalteriją, sąskaitybą. Pati Amerikos valdžia turi labai daug programų, kurios finansuoja panašius kursus.

Tokios organizacijos, kaip Kojelio organizuojamas JAV Pabaltijo fondas, Amerikoje dažniausiai veikia kaip pelno nesiekiančios organizacijos. Jos nuomoja patalpas, įsigyja reikmenis, savo tarnautojams moka algas, bet didžiausią dalį lėšų skiria numatytam tikslui. Reikia tikėtis, kad teigiamai išsprendus lėšų klausimą, organizacija galės efektingai veikti. Tai būtų ir pati pirmoji konkreti tiesioginė JAV parama Pabaltijo šalims po daugelio metų.

x

Atsp. 23 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-03

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 3 - 19.00/

Pranešimai

Mūsų bendradarbis iš Vilniaus praneša, kad LKP skubiai ieško kompromiso, kuris duotų galimybę Gorbačiovui ir lietuviams komunistams oriai susitarti dėl Respublikos partijos paskelbto sprendimo atsiskirti nuo Maskvos. Tačiau kol kas neaišku, koks galėtų būti tas kompromisas. Mūsų radijo darbuotojas nurodo, kad Algirdas Brazauskas sakė, jog lietuviai komunistai neatšauks savo sprendimo, tačiau jie negali nepaisyti pasekmių, kurias Gorbačiovui gali turėti jų sprendimas.

Lietuvos Komunistų partija susidūrė su dilema. Kai partija pasiskelbė nepriklausoma, smarkiai pasipylė pareiškimai stoti į jos gretas, ir partijos galimybės ateinančiuose vasario rinkimuose pagerėjo. Tačiau jeigu partija atšauks savo sprendimą, ji susinaikins kaip politinė jėga, praneša mūsų reporteris iš Vilniaus.

x

Vatikano radijas
/sausio 3 - 20.00/

Jau yra sudaryta katalikų bažnyčios delegacija pasitarimams Maskvoje sausio 13-17 dienomis su rusų stačiatikių bažnyčios atstovais. Delegacijoje dalyvaus krikščionių vienybei ugdyti popiežiškosios tarybos garbės pirmininkas kardinolas Vilebransas, tarybos pirmininkas arkivyskupas Kasidis, sekretorius prelatas Diuprė ir Rytų bažnyčių kongregacijos sekretorius ukrainietis vyskupas Marusinas. Delegacijos nariai išreiškė viltį, kad pasitarimai Maskvoje patarnaus katalikų ir stačiatikių Ukrainoje savitarpio pasitikėjimo ir pagarbos atkūrimui.

x

"Amerikos balsas" /sausio 4 - 6.15/ "Lietuvos komunistinės vadovybės kelionė į Maskvą"

Lietuvos Komunistų partijos vadovybė ir LTSR vadovai vakar netikėtai išvyko į Maskvą. Plačiau apie tai informuoja Romas Sakadolskis.

Kiek mums žinoma, dar niekur oficialiai nepaskelbtos staigaus ir nelaukto vizito aplinkybės bei priežastys. Tačiau, kiek žinoma, Lietuvos komunistinė vadovybė išvyko ne savo iniciatyva, o Maskvos kvietimu. Sąjūdžio informacijos agentūros žiniomis, be Algirdo Brazausko ir Vladimiro Beriozovo, į Maskvą išvyko sekretoriai Justas Paleckis ir Kęstutis Glaveckas, LKP biuro narys ir Sąjūdžio Seimo tarybos narys Romualdas Ozolas, LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas Vytautas Astrauskas, LTSR Ministrų Tarybos pirmininkas Vytautas Sakalauskas, taip pat Vilniaus universiteto prorektorius Rolandas Povilonis, dar trys ar keturi asmenys. Roiterio naujienų agentūra iš Maskvos, remdamasi LKP šaltiniais pranešė, kad Lietuvos vadovybė susitiks su Gorbačiovu ir kitais Politbiuro nariais ketvirtadienį, tačiau nenurodė nei tikslaus laiko, nei vietos.

Roiterio pranešime sakoma, kad Brazauskas greičiausiai bus smarkiai spaudžiamas atsisakyti sprendimo steigti LKP, savarankišką nuo Maskvos. Kaip pastebi Roiterio korespondentas Peteris Konradis, tą sprendimą, pirmą Sovietų Kompartijos sėrimą nuo bolševikų revoliucijos 1917 metais, pasmerkė TSKP CK, tačiau galutinį savo sprendimą atidėjo iki po Gorbačiovo vadovaujamos komisijos kelionės į Lietuvą.

Roiteris cituoja LKP CK ir Sąjūdžio Seimo tarybos narį Algimantą Čekuolį, pasakiusį, kad Algirdas Brazauskas pabrėš Kremliaus vadovams, jog LKP

neatsisako draugiškų ryšių su TSKP, tik atsiskiria nuo jos, panašiai kaip Bulgarijos ar Prancūzijos Kompartijos. Čekuolis taip pat pasakęs, kad Brazauskas paaiškins maskviečiams, jog LKP vadovybė negali keisti suvažiavimo padaryto sprendimo. Siūlys vadinamąjį lietuviškąjį variantą, visai TSKP centrinei vadovybei atsisakant unitarinės struktūros, leidžiant susikurti lygiateisių komunistinių partijų sąjungai. Roiterio korespondentas tačiau pastebi, kad vargu bon šis siūlymas patenkins Gorbačiovą, kuris pakartotinai yra pareiškęs, kad vieninga Komunistų partija yra būtina, nes tai vienintelė jėga, išlaikanti kartu 15-ka Sovietų Sąjungos respublikų.

Roiterio pranešime sakoma, kad Lietuvos delegacijoje nėra nė vieno vadovo iš vadinamosios alternatyvinės Lietuvos Kompartijos, kurią korespondentas apibūdina kaip negausią atskalūnišką grupę, daugiausiai susidedančią iš konservatyvių asmenų, kurių daugumas yra rusų tautybės. Tai, kad jie nevyksta į Maskvą, laikoma Algirdo Brazausko laimėjimu.

Kelionė į Maskvą suruošta laukiant Gorbačiovo atvykimo į Vilnių. Buvo manoma, kad Kremliaus vadovas atvyks šį savaitgalį, galbūt ateinantį sekmadienį, tačiau Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministerijos atstovas Gerasimovas vakar pareiškė, kad data vizitui dar nenustatyta. Betgi esama nepatvirtintų žinių iš Maskvos, kad Gorbačiovas į Lietuvą gali atvykti sausio 11 ar 12 dieną. Sausio 11 greičiausiai rinksis LTSR Aukščiausioji Taryba svarstyti ar skelbti referendumą dėl Sovietų kariškių dalyvavimo rinkimuose. Jeigu Gorbačiovas tuo metu būtų Vilniuje, jis, aišku, galėtų lankytis Aukščiausiosios Tarybos sesijoje, kas būtų beprecedentinis įvykis. Tačiau kol kas Gorbačiovo apsilankymo

Lietuvoje data tebėra neaiški. Be to, paskiausiomis žiniomis, galimas dalykas, kad LTSR Aukščiausiosios Tarybos sesija bus nukelta iki po Gorbačiovo vizito.

Ryšium su Gorbačiovo apsilankymu Lietuvoje, Vilniaus Sąjūdžio įgaliotinių taryba nutarė ruošti mitingą, kurio tikslas paremti Lietuvos poziciją santykiuose su Maskva. Paskiausiomis žiniomis, mitingas bus ruošiamas dieną po Gorbačiovo atvykimo.

x

"Amerikos balsas" /sausio 3 - 20.30/

"Lietuvos klausimas Vašingtone"

Vakar Vašingtone Lietuvos klausimas iškilo per valstybės departamento atstovo susitikimą su žurnalistais. Pareiškimą apie Sovietų Sąjungos vadovo vizitą paskelbė ir Amerikos Helsinkio komiteto vadovai. Plačiau informuoja Romas Sakadolskis.

Vakar vidudienį per eilinį Amerikos valstybės departamento brifingą žurnalistams ministerijos atstovas spaudos reikalams Ričardas Baučeris buvo paklaustas apie artėjančią Gorbačiovo kelionę į Lietuvą. Atstovas pareiškė, jog būta pranešimų apie tokį vizitą, tačiau plačiau nekomentavo. Paklaustas apie Lietuvos statusą Sovietų Sąjungoje, Ričardas Baučeris išdėstė JAV administracijos nusistatymą: "Mūsų politika tuo reikalu nėra pasikeitusi. Jūs žinote, kad mes nepripažįstame Baltijos valstybių inkorporacijos, kad mes remtume bet kokias jų taikias pastangas pasiekti apsisprendimo teisę".

Žurnalistai toliau teiravosi: jeigu JAV nepripažįsta Lietuvos kaip sudėtinės TSRS dalies, tai tam tikru laiku jos turės nuspręsti, kad Lietuva esanti kažkas kita. Ar yra kriterijai, kuriuos jūs galite išdėstyti, tam, kad mes galėtume sekti, pagal kuriuos JAV laikytų Lietuvą nepriklausoma. Į

tai Baučeris atsakė: "Nemanau, kad tam esame nustatę kokį specifinį orientyrą ar kriterijų. Kaip jau sakiau, mes remiame visas jų pastangas, visas jų taikias pastangas pasiekti apsisprendimo teisę".

Savo pastabomis valstybės departamento atstovas patvirtino kitų ministerijos pareigūnų pastarojo meto pasisakymus dėl Baltijos valstybių statuso. Tačiau kai kurie stebėtojai yra nuomonės, jog apsisprendimo teisės akcentavimas vietoj nepriklausomybės rodo Vašingtono laikysenos pokytį. Jie pastebi, kad apsisprendimo teisės sąvoką valstybės sekretorius Beikeris išdėstė pernai rugsėjo mėnesį susitikęs su Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministru Ševardnadze. Prieš jųdviejų susitikimą Beikeris pareiškęs, kad Amerika pasisako už taikingą Baltijos valstybių kelią į nepriklausomybę. Po susitikimo kalbėjęs apie didesnę autonomiją, daugiau laisvės, tačiau žodžio "nepriklausomybė" neminėjo. Valstybės departamento atstovai pakartotinai yra pareiškę, kad Amerikos nusistatymas Pabaltijo atžvilgiu nėra pasikeitęs. Pernai spalio mėnesį tą patvirtino ir valstybės sekretoriaus padėjėjo pirmasis pavaduotojas Džeimsas Dobinsas, atsakydamas į Amerikos kongreso narių klausimus per Kapitolijuje surengtus Amerikos Helsinkio komiteto apklausinėjimus tema "Baltijos valstybės ir JAV politika".

Vakar Helsinkio komiteto vadovai padarė pareiškimą dėl artėjančios Gorbačiovo kelionės į Lietuvą. Jį pasirašė pirmininkas senatorius Denis Dekonsinis ir jo pavaduotojas, atstovų rūmų narys Denis Hojeris. Amerikos įstatymų leidėjai pareiškime rašo: "Helsinkio komitetas atidžiai seka Maskvos reakciją į politinių įvykių raidą Lietuvoje, kur pastarieji raginimai sukurti nepriklausomą Komunistų partiją yra tik viena tautinio apsi-

sprendimo realizavimo formų. Atsiliepdamas į Lietuvos komunistų iniciatyvą, prezidentas Gorbačiovas vyks į Vilnių aptarti tų reikalų. Mes tikime, jog Lietuvoje jis skaitysis su žmonių valia ir demokratinio proceso svarbumu. JAV nuosekliai laikosi nepripažinimo politikos prievartinės Baltijos šalių inkorporacijos į Sovietų Sąjungą 1940 metais atžvilgiu. Nors JAV ir Sovietų Sąjunga nesutinka dėl teisinio Pabaltijo valstybių statuso, Vašingtonas ir Maskva viešai yra pareiškę įsipareigojimą dėl tautinio apsisprendimo. Pernai Jungtinėse Tautose ir bendrame su Vakarų Vokietijos kancleriu Koliu komunikate ponas Gorbačiovas palaikė visų tautų teisę pasirinkti savo gyvenimui politinę sistemą. Daugeliu progų jis taip pat pasmerkė jėgos, kaip politinio konflikto sprendimo priemonės, panaudojimą. Mes sveikiname tuos pareiškimus, kaip Sovietų vadovybės noro vaidinti svaresnį vaidmenį tarptautinėje visuomenėje įrodymą".

Amerikiečiai parlamentarai toliau pastebi: "Politiniai pokyčiai Lietuvoje, kaip ir Latvijoje bei Estijoje, vyksta visiškai taikiai. Todėl mums kelia susirūpinimą prezidento Gorbačiovo pastabos praėjusią savaitę, iš kurių galima spręsti, jog nepriklausomos Lietuvos Komunistų partijos susidarymas gali kokiu nors būdu privesti prie kraujo praliejimo. Toks pareiškimas yra ypač neraminantis, prisimenant užsienio reikalų ministro Ševardnadzės užtikrinimą pernai rugsėjo mėnesį, kad Pabaltijo valstybėse nebus naudojama prievarta".

Senatorius Dekonsinis ir atstovų rūmų narys Hojeris savo pareiškimą baigia tokiomis pastabomis: "Mes tikimės, kad Sovietų vadovybė laikysis savo Helsinkio įsipareigojimų nenaudoti brutalių priemonių politinėms problemoms spręsti. Lenkijos patirtis

devintajame dešimtmetyje rodo, jog, užgniaužus politinį procesą, neatsiranda ilgalaikio jautrių klausimų sprendimo. Mes raginame prezidentą Gorbačiovą prisiminti, kad Rytų-Vakarų santykių pažanga ir didžiai pagerėjęs Sovietų Sąjungos įvaizdis pasidarė įmanomas dėl Maskvos nutarimo nesikišti į demokratinį procesą Europoje ir Sovietų Sąjungoje. Mes raginame poną Gorbačiovą ir toliau laikytis to pozityvaus kurso. Kitokia strategija prieštarautų pertvarkos logikai ir pastatytų į pavojų jos pasisekimo galimybes, galėtų sukelti gilių pasekmių Sovietų Sąjungoje ir tarptautinėje sferoje."

x

"Amerikos balsas" /sausio 3 - 20.30/ "Dėl Baltijos valstybių ekonominio savarankiškumo"

Amerikoje leidžiamas prekybos laikraštis "Džornel of komers" praėjusią savaitę išspausdino straipsnį, kuriame nurodyta, kad JAV pareigūnai buvo pritrenkti, kai, vos kelioms savaitėms prabėgus nuo aukščiausio lygio susitikimo Maltoje, Michailas Gorbačiovas atskleidė penkmečio planą, kuriame vėl įvesti pagrindiniai centrinio planavimo ekonomikos elementai. Sovietų Sąjungos ekonominių galimybių kontekste Jungtinėms Valstijoms reikėtų keisti savo politiką bent Pabaltijo šalių atžvilgiu, rašo straipsnio autoriai - Normanas Beilis, buvęs prezidento Reigano specialus padėjėjas tarptautiniams ekonomikos reikalams, ir Peidžas Salivanas, kuris vadovauja firmai, kuri specializuojasi konsultacijomis apie Sovietų Sąjungos tautinę politiką. Straipsnio santrauką paruošė Romas Kasparas.

Planai panaikinti kainų kontrolę, įteisinti privačią nuosavybę ir panaikinti valstybinę gamybos kontrolę atidėti. Deputatams duotas nuo seno žinomas

pažad as ekonomikos našumą pakelti sugriežtinant kontrolę, pastebi straipsnio autoriai laikraštyje "Džornel of komers". Liaudies deputatas ekonomistas Gavrilas Popovas, atmesdamas Gorbačiovo atgal į ateitį viziją, nepagailėjo karčių žodžių. Anot jo, reikia persitvarkymo plano, laidžiančio nepriklausomoms respublikoms, regionams ir įmonėms tvarkyti ekonomiką. O centras prižiūrėtų tik tai, kas skirta centrui. Gerokai pasišaipęs iš Ministrų Tarybos pirmininko Ryžkovo plano, kuriame numatytas ir tikslus kiaušinių gavybos padidėjimas iki 1995-ųjų metų, Popovas paklausė: kodėl mes pagaliau nepaliekame tos vištos ramybėje ir neleidžiame jai gyventi su savo gaidžiu. Būdama mums dėkinga už savo laisvę, ta višta padės kiaušinių kiek tik reikia. Pasak straipsnio, šiuos debatus liaudies deputatų suvažiavime itin įdėmiai stebėjo Pabaltijo respublikų delegatai, nes jų ekonominis savarankiškumas labai priklauso nuo debatų rezultatų.

Kaip žinia, lapkričio 27 Sovietų Sąjungos AT Pabaltijo respublikoms suteikė vadinamosios ekonominės autonomijos teisę. Pradedant šiuo mėnesiu, patys pabaltiečiai ims tvarkyti tokius dalykus, kaip teisė į nuosavybę, mokesčius, kainodarą, finansus ir prekybą. Amerikiečių autoriai pastebi, kad Pabaltijo reformistai savo regione tikisi padaryti neutralia ekonomine zona tarp Rytų ir Vakarų. Žinoma, visa tai kybo ore ir pri[illegible]ugo nuo vėjo, pučiančio iš Maskvos, pastebi l[illegible], ir pereina prie kitos temos, būtent, JAV [illegible]ginės politikos Pabaltijo respublikų atž[illegible]

"Džornel of komers" straipsnyje rašoma, kad jeigu kuri nors iš sovietinių respublikų pralenkia kitą einant laisvos rinkos ekonomikos link, JAV tokią diferenciaciją turėtų renti. Viena tokios paramos išraiška būtų Pabaltijo respublikų skatinimas dalyvauti globalinėje prekyboje ir finansinėse ins-

titucijose. Deja, anot straipsnio, Maltos viršūnių susitikime prezidentas Bušas padarė rimtą politinę klaidą, neiškeldamas Pabaltijo respublikų klausimo. Ši klaida gali pristabdyti persitvarkymą visoje Sovietų Sąjungoje, rašo Beilis ir Salivanas. Jie dokumentuoja tris Amerikos politikos Pabaltijo atžvilgiu būtinumus. Jų nuomone, pirmiausia, Bušo administracija nusikalsta tylėjimu, nes JAV gi laikosi inkorporavimo į Sovietų Sąjungą nepripažinimo politikos. Antra, ji nekreipia dėmesio į faktą, kad ir pačiai Sovietų Sąjungai nepaprastai padėtų ekonominės reformos Pabaltijo respublikose bei derybos su Vakarais dėl autonominės narystės tokiose ekonominėse organizacijose, kaip visuotinis susitarimas dėl prekybos ir tarifų, tarptautinis rekonstrukcijos ir vystymo bankas bei tarptautinis valiutos fondas. Trečia, JAV administracija turėtų rimčiau rūpintis, kad, nežiūrint ekonominio liberalizavimo regreso Sovietų Sąjungoje, ekonominiai laimėjimai Pabaltijo respublikose būtų išlaikyti, nes jų vadovai yra pasiryžę eiti naujais keliais.

Amerikai šiuo kritišku metu neparemiant Pabaltijo ekonominės autonomijos, galima susilaukti nenumatomų padarinių regiono stabilumui. Tie, kurie Vakaruose mano, kad pabaltiečiai susigyvens su antraeilio vaidmeniu pasaulio ekonomikoje labai klysta, rašo straipsnio autoriai. Pasak jų, atrodo, kad nesama jokių juridinių kliūčių Latvijai, Lietuvai ir Estijai pirmiausiai siekti stebėtojo statuso, o vėliau ir narystės visuotiniame susitarime dėl prekybos ir tarifų bei kitose tarptautinėse ekonominėse organizacijose. Pavyzdžiui, Honkongas jau daug metų priklauso šiai organizacijai vien dėl to, kad kontroliuoja tarifus ir yra užsiangažavęs liberalios ekonomikos politikai.

Nėra abejonės, kad gali būti surasta priimtina formulė ir Pabaltijo respublikoms, rašo autoriai Beilis ir Salivanas. Ir siūlo: prieš Michailui Gorbačiovui apsilankant Lietuvoje, prezidento Bušo administracija turėtų paskelbti pritarianti stebėtojų statusui Pabaltijo respublikoms visuotiniame susitarime dėl prekybos ir tarifų bei kitose įtakingose tarptautinėse ekonominėse organizacijose. Yra tikra, kad galimybės ekonominėms reformoms yra žymiai palankesnės Pabaltijo respublikose negu kitur Sovietų Sąjungoje. Gyvybiškai svarbu, kad JAV Pabaltijo ekonominį nepriklausomumą paremtų konkrečiu veiksmu, nes tai padėtų išlaikyti ir pagreitinti pertvarką visame komunistiniame pasaulyje, baigia savo straipsnį Beilis ir Salivanas.

x

Atsp. 23 egz.
Išsiųsta asmeniškai
D - G

"Amerikos balsas" /sausio 4 - 20.30/

"LKP vadovų pasitarimai Maskvoje"

Maskvoje pasibaigė LKP vadovybės pasitarimai su TSKP lyderiais. Mūsų redakciją pasiekusius pranešimus apžvelgia Romas Sakadolskis.

Pirmieji pranešimai iš Maskvos apie LKP vadovybės susitikimą su TSKP vadovais yra prieštaringi. Viename sakoma, kad penkių su puse valandų pasitarimas buvęs rimtas ir mandagus, tačiau nesurasta išeities iš problemos, LKP pasiskelbus savarankiška partija, o Maskvai pareikalavus sprendimą pakeisti. Tačiau kitame pranešime nurodoma, kad Gorbačiovas, kaip atrodo, ima apsipresti su mintimi, kad LKP savarankiškumo paskelbimas neatšaukiamas. LKP antrasis sekretorius Beriozovas cituojamas painformavęs per interviu su Vilniaus radijo atstovu, kad Gorbačiovas pasakęs, jog jis nesikiš į LKP sprendimą atsiskirti nuo TSKP ir siekti nepriklausomybės savo Respublikai. Nebus bandoma sustabdyti šį procesą, pasakęs Beriozovas, ir pridūrė: komunistai nori nepriklausomybės. Manau, kad mus suprato. Antrasis sekretorius taip pat nurodė, kad per susitikimą Kremliaus lyderio laikysena buvusi visiškai kitokia už ankstesnę, kuomet jis griežtai pasmerkęs LKP sprendimą skelbti savarankiškumą. Jis tačiau perspėjęs, kad Gorbačiovo nuomonė - tai dar ne CK nuomonė.

Kiek mums žinoma, pasitarimai Kremliuje vyko dviem etapais. Pirmame dalyvavo visi LKP biuro nariai, antrame tik 4 sekretoriai. Pranešama, kad Lietuvos delegacija maniusi, jog pasitarime dalyvaus visi, arba dauguma, iš 12 TSKP Politbiuro narių. Tačiau jų buvo tik 3: Michailas Gorbačiovas, Aleksandras Jakovlevas ir ideologijos šefas Vadimas Medvedevas. Pasitarime nedalyvavo Jegoras Ligačiovas, kuris laikomas konservatyviųjų jėgų vadovu Politbiure.

Šiandien Maskvoje taip pat buvo LTSR MT pirmi-

ninko pavaduotoja Kazimiera Prunskienė ir Plano komiteto pirmininkas Šarka. Jiedu kartu su Ministrų Tarybos pirmininku Vytautu Sakalausku tarėsi su TSRS premjero pavaduotoju Leonidu Abalkinu, greičiausiai apie Lietuvos ekonominį savarankiškumą.

Ateinančią savaitę laukiama Michailo Gorbačiovo atvykstant į Vilnių. Beriozovas šiandien Vilniaus radijui pareiškė, kad Sovietų lyderis Lietuvoje lankysis nuo sausio 10 iki 12 dienos. Sausio 11 turėjo rinktis LTSR AT svarstyti, ar skelbti referendumą dėl sovietų kariškių dalyvavimo rinkimuose. Šiuo metu dar nežinoma, ar sesija bus nukelta.

Ryšium su Gorbačiovo vizitu, Vilniaus Sąjūdžio įgaliotinių taryba nutarė ruošti mitingą, kurio tikslas būtų paremti Lietuvos poziciją santykiuose su Maskva. Šiandien telefonu kalbėjomės su Vilniaus Sąjūdžio tarybos pirmininku profesorium Aloyzu Sakalu, kuris pasakė, kad mitingas bus suderintas su Gorbačiovo atvykimu. Ketinama jį į šį renginį pakviesti. Mitingas greičiausiai įvyks sausio 11 dieną Vilniaus Arkikatedros aikštėje, greičiausiai 13 valandą.

Šiandien dienraštyje "Vašington post" korespondento Deivido Remniko straipsnyje iš Maskvos rašoma, kad Gorbačiovas pats ketina apsilankyti ne tik Vilniuje, bet ir Kaune bei Ignalinoje. O kiti jo vadovaujamos komisijos nariai išsibarstys po visą Respubliką.

x

Mus ką tik pasiekė Asošieited pres naujienų agentūros pranešimas iš Maskvos, kuriame sakoma, kad Kremliuje jau baigėsi LKP ir TSKP atstovų pasitarimas, užtrukęs penkias su puse valandos. Pranešama, kad pasitarimo metu nepajėgta susitarti dėl Maskvos reikalavimo atšaukti LKP suvažiavimo sprendimą sukurti savarankišką Komunistų partiją.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 4 - 19.00/

"Vakarų žinių agentūros apie Lietuvą"

Gorbačiovas trečiadienį iškvietė visą savarankios LKP biurą į Maskvą pokalbiams, kuriuose laukiama mėginimų susitaikyti. Taip žinią perdavė agentūra Asošieited pres, pasiremdama Lietuvos šaltiniais. Agentūra primena, kad TSKP CK gruodžio 26 pavedė Gorbačiovui su kitais aukštais partijos pareigūnais aplankyti Lietuvą. Tas vizitas galėtų prasidėti sausio 8, nors oficialaus pranešimo apie tai dar nėra.

Roiteris trečiadienio vakarą pranešdamas apie Brazausko ir kitų Lietuvos Kompartijos vadovų išvykimą į Maskvą rašo, kad pats Gorbačiovas lankysis Lietuvoje veikiausiai dvi ar tris dienas, pradedant nuo ateinančio antradienio, nors Maskvos pareigūnai sakė, jog tikslus vizito laikas dar nenustatytas. Roiteris cituoja CK narį Čekuolį, kuris sakė, kad lietuviai negali pakeisti savo nusistatymo. Brazauskas pabrėš, kad mes nenutraukiam draugiškų santykių su tarybine partija, tik nuo jos atsiskyrėm, sakė Čekuolis Roiterio korespondentui Vilniuje.

Ketvirtadienį rytą Roiteris išplatino savo korespondento Maskvoje Arono Popesku pranešimą, kad dabar Lietuvos Kompartijos reikalai siejami su Azerbaidžano neramumais. Tai esąs dvigubas nacionalistų iššūkis Kremliui. Šiuos abu kraštus savo pranešime sieja ir laikraščio "Baltimor san" korespondentas Šeinas. Jis rašo: kai KGB daliniai mėgina atgauti pietų sienos kontrolę Azerbaidžane, Lietuvos atsiskyrusios Kompartijos vadovai išskrido į Maskvą pokalbiams. Vienas Brazausko padėjėjas sakė, kad jis nenusileisiąs Gorbačiovo spaudimui pakeisti Lietuvos Kompartijos suvažiavimo nutarimą atsiskirti nuo tarybinės Kompartijos.

Laikraščio "Vašington post" korespondentas Deivi-

das Remnikas savo straipsnio antraštėje teigia, kad lietuvių iššūkis reiškia svarbiausią Gorbačiovo tautybių išmėginimo politiką. Todėl Kremlius skiria Lietuvai nepaprastą dėmesį. Gorbačiovas kritikavo atsiskyrimą ir netrukus atvykęs bandys įtikinti vietos Kompartiją išlaikyti ryšius su Maskva. Remnikas cituoja Uzbekistano didžiausio nepriklausomo sąjūdžio vadovo Machmudovo žodžius, kad: Centrinė Azija - konservatyviausia šalies dalis, bet net ir čia sekama Lietuvos pavyzdžiu.

"Niujork taims" paskelbė savo apžvalgininko Roberto Šefferio straipsnį, kuriame kritiškai vertinamas Lietuvos Kompartijos atsiskyrimas, nes sustiprinęs Lietuvoje ir kitose respublikose atsiskyrimo lūkesčius. Autorius reiškia nuomonę, kad atsiskyrimas galų gale nepasitarnautų demokratijai ir pritaria Gorbačiovo įspėjimo žodžiams apie nesantaiką, kraują ir mirtį.

Tuos pačius žodžius cituoja ir kitas įtakingas amerikiečių laikraštis "Volstrit džornel" savo europinėje laidoje, tačiau daro visai kitas išvadas, reikalaudamas dekolonizuoti Rusijos imperiją. Net ir neturėdama jokių tautinių provincijų, Rusija būtų didelė ir galinga valstybė, gal net labiau pasiturinti ir laimingesnė. Dabar, kai Amerikos ir Rusijos santykiai pagerėjo, amerikiečiai turi kelti tuos pačius klausimus kaip tada, kai vyko Britanijos ir Prancūzijos imperijų dekolonizavimas. Kodėl gi tariamas reformininkas Gorbačiovas negalėtų patenkinti visos lietuvių tautos troškimo? - klausia "Volstrit džornel".

x

"Amerikos balsas" "JAV spauda apie Lietuvą"
/sausio 4 - 18.30/

Amerikos laikraščiai plačiai rašo apie politinę krizę, kurią iššaukė sprendimas įkurti savarankišką

Lietuvos Komunistų partiją. "Amerikos balso" paruoštą spaudos vedamųjų straipsnių apžvalgą skaito Saulius Sužiedėlis.

Šios dienos pasitarimų Maskvoje ir būsimos Gorbačiovo kelionės į Lietuvą tikslas įtikinti LKP vadovus atšaukti XX LKP suvažiavimo sprendimą atsiskirti nuo TSKP. LKP taip pat paskelbė, kad jos tikslas atstatyti Lietuvos nepriklausomybę, kurios Gorbačiovas yra pakartotinai pažadėjęs neleisti. Panašiu keliu einama ir Latvijoje bei Estijoje.

Amerikos sostinėje leidžiamas dienraštis "Vašington taims" rašo, kad Gorbačiovas dabar stovi prieš savo rimčiausią politinę krizę. Pasak laikraščio, Lietuvai ir kitoms Pabaltijo respublikoms ryžtingai žengiant atsiskyrimo nuo Sovietų Sąjungos linkme, artėja Gorbačiovo, kaip komunisto internacionalisto, tikrasis ir galutinis išbandymas. Praneš-damas apie savo kelionę į Lietuvą Gorbačiovas davė suprasti, kad persitvarkymas ir komunistinė diktatūra eina ranka rankon, ir kad jie abu gali išsilaikyti tiktai sutriuškinus tautines aspiracijas. Dienraštis taip pat pastebi, kad jeigu Gorbačiovas panaudotų jėgą prieš lietuvius, tai JAV tuoj pat turėtų nutraukti materialinę ir kitokią paramą Sovietų Sąjungos vyriausybei.

Floridoje leidžiamas laikraštis "Majami herald" yra nuomonės, kad Gorbačiovo kelionė į Lietuvą neišspręs iškilusios krizės. Dienraštis rašo: tūkstančiai lietuvių jau parėmę Lietuvos Kompartijos sprendimą atsiskirti nuo Maskvos. Ir jie, atrodo, yra pasiryžę savo tikslą pasiekti. Tiesiog peršasi klausimas: jei Gorbačiovas yra skatinęs, arba bent nesipriešinęs, daugpartinės sistemos įvedimui Rytų Europoje, kaip gali jis paneigti tas pačias teises pačioje Sovietų Sąjungoje? Gorbačiovo ir jo šalies ateitis glūdi šito gyvybinio klausimo gelmėje, rašo "Majami herald". Floridos dienraščio nuomone, kaip Gorbači-

vas laikysis sprendžiant šią krizę parodys, ar jis taps tvirtu valdovu, ar tik vėjarode, kurią suka įvairios sovietinės politinės jėgos sau naudinga linkme.

Didžiausiame Amerikos mieste leidžiamas dienraštis "Niujork nius dei" rašo, kad artėja Gorbačiovo tiesos valanda. Laikraštis samprotauja: be abejo, Gorbačiovas važiuos į Vilnių bandydamas lietuvius paveikti ir geruoju, ir lazda. Tai beveik neįmanomas uždavinys. Jis pats yra vasario 24-osios rinkimų Lietuvoje architektas. Vienintelis būdas Lietuvos komunistams bandyti laimėti rinkimus yra būti reformų judėjimo priekyje. Atsisakyti sprendimo atsiskirti nuo TSKP būtų tolygu lietuvių komunistams pralaimėti rinkimus. Kaip Gorbačiovas gali gražiuoju įtikinti Lietuvos komunistus atlikti politinę savižudybę ir kokią lazdą jis gali parodyti, nesunaikindamas persitvarkymo ir ryšių su Vakarais? - klausia Niujorko laikraštis. Pasak dienraščio, Gorbačiovas turės atlikti dar vieną politinį stebuklą, jei jis nori sėkmingai išplaukti iš Pabaltijo krizės.

Amerikos vidurvakariuose leidžiamas dienraštis "Sent Luis post dispeč" rašo, kad Lietuvoje dar galimas kompromisas, tačiau Gorbačiovas už tai turės sumokėti aukštą kainą. Anot laikraščio, išlaikyti Baltijos respublikas laisvoje sovietinėje konfederacijoje Gorbačiovui gali prireikti duoti Lietuvai pilną politinę bei ekonominę autonomiją, gal net teisę pasirašyti užsienio prekybos sutartis ir turėti savo kariuomenę. Ar šitokios sąlygos būtų precedentas kitoms respublikoms? Galbūt. Tada iškyla klausimas, kur nubrėžti neperžiangiamą liniją. Vienas dalykas Pabaltijo valstybės. Tačiau kaip bus su Ukraina? Jau sugriuvo Rytų Europos komunistiniai režimai ir atrodo, kad tas procesas jau prasideda Sovietų Sąjungoje. Ar tas procesas bus labiau panašus į Lenkiją, į Rytų Vokietiją, ar daugiau į Rumuniją?

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 4 - 19.00/

Pranešimai

TSRS užsienio reikalų ministerijos atstovas Gerasimovas pavadino Amerikos užsienio reikalų ministerijos pastabas apie Gorbačiovo vizitą į Lietuvą neleistinomis, netaktiškomis ir ne vietoje.

Prieš dvi dienas Amerikos užsienio reikalų ministerijos atstovas Baučeris buvo paklaustas apie planuojamą Gorbačiovo kelionę į Lietuvą. Baučeris atsakė, kad Amerika remia visas taikias pabaltiečių laisvo apsisprendimo pastangas. Jis taip pat pakartojo Amerikos poziciją Pabaltijo įjungimo į Tarybų Sąjungą klausimu.

Gerasimovas stebėjosi, kad Gorbačiovo vizitas į Lietuvą patraukė dėmesį Amerikos Europos saugumo ir bendradarbiavimo komisijos pirmininkų, kurie prieš dvi dienas ragino Gorbačiovą atsižvelgti į lietuvių tautos troškimus ir nekliudyti demokratijos vyksmui Rytų Europoje ir Tarybų Sąjungoje.

x

Estijos Kompartijos vadovas Vainas Veljasas teigia, kad jo partija stovi prieš sunkų pasirinkimą. Estijos komunistai turi eiti išvien su tauta, kovojančia su centro valdžia, arba pasisukti prieš tautą. Kalbėdamas Estijos Kompartijos plenume, kur buvo svarstomas Estijos Kompartijos savarankumas, Veljasas pažymėjo, kad įvairiuose Tarybų Sąjungos rajonuose įvairiai tvarkomasi. Šiuos vietos sprendimus nevisuomet gerai supranta centro valdžia. Pasak Veljaso, pertvarka Tarybų Sąjungoje įmanoma tik tuo atveju, jeigu Maskva leis daugiau savarankumo.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 4 - 20.30/

Taline Estijos Kompartijos CK susirinko apsvarstyti klausimų, panašių į tuos, kuriuos priėmė Lietuva, įskaitant ir sprendimą sukurti nepriklausomą Estijos Komunistų partiją. Kalbėdamas susirinkusiems Estijos Kompartijos nariams vadovas Veljasas pareiškė, jog dauguma Sovietų Sąjungos žmonių klysta, vietinius interesus ir charakteristikas tapatindami su separatizmu ir nacionalizmu.

x

Vatikano radijas
/sausio 4 - 20.00/

Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkas daktaras Vytautas Bieliauskas, kaip patiriama iš Amerikos, kreipėsi į įvairiuose kraštuose veikiančių lietuvių bendruomenių valdybas, ragindamas įspėti atitinkamų kraštų vyriausybes ir kitus politinius veiksnius, kad Maskva galinti imtis prieš Lietuvą ekonominių ar kitokių sankcijų, tuo būdu siekdama sustabdyti Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo procesą. Lietuvių bendruomenės yra kviečiamos sankcijų pavojų iš anksto iškelti galimai plačiau tarptautiniuose politiniuose sluoksniuose ir spaudoje, drauge atkreipiant viešosios opinijos dėmesį, kad eventualių sankcijų paskelbimas būtų grubi priemonė lietuvių tautos laisvės siekiams nuslopinti.

x

Šiandien Sofijoje prasidėjo derybos prie apskrito stalo tarp Bulgarijos komunistų partijos vadovybės ir kai kurių jau įteisintų opozicinių grupių bei organizacijų atstovų. Šių beprecedentinių derybų tikslas yra parengti dirvą naujos laikinosios Bulgarijos

vyriausybės sudarymui, kurioje, panašiai kaip ir Čekoslovakijoje, pirmą kartą dalyvautų ir ne komunistai.

Valdžios ir opozicijos derybos prie apskrito stalo buvo surengtos Bulgarijos darbo žmonių spaudimo pasekmėje. Darbininkai pagrasino visuotinu streiku, jei valdžia neužmegs derybų su opozicija.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 4 - 19.00/

Čekoslovakijos žinių agentūra pranešė, kad krašto komunistų partija šeštadienį Prahoje prasidedančiame suvažiavime tikriausiai skils. Komunistinio demokratinio fronto atstovas pažymėjo, kad šis frontas nori veikti demokratijos naudai drauge su komunistais. Kita frakcija ketina sukurti savo kairįjį sparną ir veikti ne komunistų partijos sudėtyje. Demokratinis frontas Čekoslovakijoje susikūrė pereitą lapkritį. Jo tikslas - kovoti su stalinizmu.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 4 - 18.30/

Čekoslovakijos finansų ministras Klausas pareiškė, kad Čekoslovakija pasiūlys panaikinti Ekonominę savitarpio pagalbos tarybą - ESPT. Lenkijos vyriausybės laikraščiui ministras pareiškė, kad Čekoslovakija iš Tarybos išstos, jeigu kitą savaitę Bulgarijoje įvyksiančioje Tarybos suvažiavimo sesijoje jos pasiūlymas bus atmestas.

Čekoslovakijos finansų ministras Klausas vakar apsilankęs Varšuvoje sakė, kad Lenkija sutikusi parenti Čekoslovakijos plano pagrindus. Prahos radijas paskelbė, jog Klausas pasiūlė sukurti naują grupę,

kuri pakeistų ESPT. Toji grupė būtų radikaliai skirtinga nuo dabartinės organizacijos.

x

Vatikano radijas
/sausio 4 - 20.00/

Kaip praneša Vatikano radijo dienraštis, Krokuvoje veikianti Lenino fundacijos vadovybė įteikė prašymą krašto valdžiai, kad leistų pakeisti fundacijos pavadinimą. Atmetusi Lenino vardą, ji nori pasivadinti Krokuvos fundacija. Fundacijos vardo pakeitimo pareikalavo jai priklausantys darbininkai.

Pažymėtina, kad Lenkijos valdžią dabar iš viso krašto pasiekia prašymai, kad būtų panaikinti pramonės įmonių, šachtų, mokyklų, ligoninių, gatvių ir parkų komunistiniai vardai. Kai kur jau yra pašalinti taip pat Lenino paminklai. Krokuvos darbininkų rajone Nova Hutoje neseniai buvo pašalintas Dzeržinskio paminklas. Šis lenkas, kaip žinoma, po Spalio revoliucijos vadovavo žiauriajai Sovietų politinei koalicijai.

x

Atsp. 23 egz.
Išsiųsta asmeniškai
D - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-05

"Amerikos balsas" /sausio 6 - 18.30/ "JAV prezidento D.Bušo spaudos konferencija"

Prezidentas Džordžas Bušas vakar dalyvavo spaudos konferencijoje, kur atsakinėjo į klausimus apie Amerikos karinę intervenciją Panamoje ir kitus užsienio politikos reikalus. Kaip girdėsite Jurgio Bradūno pranešime, šalies vadovas buvo paklaustas ir apie padėtį Pabaltijo respublikose.

Vakar Baltuosiuose rūmuose surengtoje spaudos konferencijoje žurnalistai teiravosi apie Amerikos vadovo požiūrį į pokyčius Sovietų Sąjungoje. Paklaustas, ar jis yra skatinęs Michailą Gorbačiovą leisti Baltijos valstybių judėjimams toliau veikti, ar laikąs, kad tai - Sovietų Sąjungos vidaus reikalas, prezidentas Bušas atsakė: "Aišku, jis turi savo vidaus reikalų, tačiau jis žino, kad mes skatiname taikingus pokyčius, ir jo nuopelnas, kad jis yra didelis taikingų pokyčių skatintojas, jis yra reformų skatintojas".

Prezidentas, pastebėjęs, kad dera šioje vietoje prisiminti dramatiškus pokyčius Rytų Europoje, pagyrė Gorbačiovą už tai, kad jis tvirtai laikosi savo politikos: "Jis susiduria su problemomis Sovietų Sąjungos viduje - Pabaltijyje, neseniai kitur - ir vis pakartotinai reiškia savo įsitikinimą dėl taikingų pozicijų. Aš tai remiu". Prezidentas taip pat nurodė, kad bendrais bruožais šis klausimas buvo aptartas Maltoje. Žurnalistas paklausė Bušą, ar jis mano, kad dėl to nebus imamasi malšinimo priemonių. "Na, aš tikrai nesilaikau hipotezės, kad tai įvyks, ir tikiuosi, kad šis kursas, kurio jis ėmėsi, vyraus", - sakė prezidentas.

Spaudos konferencijoje prezidentas taip pat pareiškė, kad, nežiūrint Kremliaus atstovo išreiks-

tos kritikos, jis nemanąs, kad JAV karinė operacija Panamoje pakenksianti Sovietų-amerikiečių santykiams. Prezidentas nurodė, kad JAV yra įsipareigojusios užtikrinti, kad nuverstojo Panamos vadovo teismo procesas bus teisingas, o Panama politiškai bei ekonomiškai atstatyta.

Prezidentas Bušas buvo užklaustas apie Amerikos ir Kinijos santykių vystymąsi. Jis gynė slaptų diplomatinių kontaktų užmezgimą po to, kai Pekine buvo sutriuškintas prodemokratinis judėjimas. Pripažinęs, jog tokie kontaktai buvę rizikingi ir kontroversiški, Bušas pareiškė, kad nenorėjęs Kinijos žmonių izoliuoti. Prezidentas pastebėjo, kad geriausias būdas pokyčiams Kinijoje skatinti yra nenutraukti ryšių.

x

"Amerikos balsas" /sausio 8 - 6.15/ "Amerikos valdžios pareigūnai apie Pabaltijo valstybes"

Vakar per amerikiečių televiziją apie Amerikos nusistatymą Lietuvos atžvilgiu pasisakė du aukšto rango JAV vyriausybės atstovai.

Valstybės sekretoriaus pavaduotojas Lorensas Igelbergeris vakar dalyvavo savaitinėje En Bi Si telebendrovės laidoje "Susitikimas su spauda". Atsakinėdamas į žurnalistų klausimą, ar Michailui Gorbačiovui JAV yra davusios laisvas rankas daryti ką jis nori su Lietuvos nepriklausomybės judėjimu, Igelbergeris atsakė: "Mes negalime jam sakyti, kad jis turi laisvas rankas arba kad neturi laisvų rankų. Mūsų nusistatymas Baltijos valstybių atžvilgiu yra ilgalaikis ir nepasikeitęs. Mes niekuomet nepripažinome jų prievartinio įtraukimo į Sovietų Sąjungą ir dabar nepripažįstame". Paskui jis pareiškė: "Mes tikime, kad jų laisvas apsisprendimas turi būti galutinis tikslas tiems žmonėms. Norėtumėme matyti,

kad tai įvyktų taikingai, bet negalime pasakyti Gorbačiovui, ką daryti. Antra vertus, jis žino, kokia mūsų pozicija Baltijos valstybių klausimu, ir jis aiškiai supranta, kad jėgos panaudojimas veiktų Vašingtono ir Maskvos dvišalius santykius", - sakė Lorensas Igelbergeris.

Kitas aukšto rango pareigūnas, prezidento Bušo patarėjas nacionalinio saugumo reikalams generolas Brentas Skaukroftas dalyvavo kitoje televizijos laidoje - "Ši savaitė su Deividu Brinkliu". Jis kelis kartus buvo paklaustas, ar Amerika remia Baltijos valstybių atsiskyrimą. Jis pakartotinai pareiškė, kad JAV nusistatymas yra nepripažinti Baltijos valstybių inkorporacijos į Sovietų Sąjungą, tačiau plačiau nekomentavo. Kitoje vietoje jis sakė, kad Lietuvoje ir Azerbaidžane esama rimtų problemų, su kuriomis Gorbačiovas stengiasi dorotis.

"Vašington post" vakar paskelbė vedamąjį straipsnį, pavadintą "Padėdant Lietuvai". Ten nurodoma, kad būsimoji Michailo Gorbačiovo kelionė į Lietuvą gali būti pati svarbiausioji jo valdymo metais. Laikraštis samprotauja: "Bent jau palyginus su tomis šalimis, kurias Sovietai užvaldė po Antrojo pasaulinio karo, Lietuva tam tikrais atžvilgiais yra Sovietų vidaus reikalas. Tačiau, kadangi Lietuvos nepriklausomybės praradimas buvo gėdingojo pakto su naciais išdava, ir todėl, kad ji, siekdama savo tikslų, greičiausiai paveiks Sovietų Sąjungos politinį kursą, šis klausimas tampa išoriniu reikalu".

Laikraštis pastebi, jog kai kas Vakaruose be išlygų remia Lietuvos apeliavimą dėl laisvės atstatymo. Kiti yra nuomonės, jog nesutarimai gali būti sumažinti derybomis, ir jaudinasi, kad Pabaltijo atsiskyrimas nepažeistų reformos ir jos šalininkus Kremliuje. Dienraštis "Vašington post" pasisako už derybas tarp Maskvos ir centro.

x

"Amerikos balsas" Pranešimai
/sausio 7 - 18.30/

Pasaulio lietuvių bendruomenės valdyba praėjusį antradienį išplatino kreipimąsi į 19-koje šalių veikiančias lietuvių bendruomenių krašto valdybas, kuriame perspėjama, kad, artėjant lietuvių tautos kovos už laisvę ir nepriklausomybę lemiamam momentui, didėja pavojus, jog Sovietų Sąjunga bandys stabdyti lietuvių siekius atstatyti savo valstybę. Šios sankcijos galėtų reikšti dujų ir kitų Lietuvai labai reikšmingų žaliavų tiekimo sustabdymą. Dėl šių pavojų PLB valdyba kreipiasi į kraštų bendruomenių valdybas ir jas prašo:

1. Kreiptis į savo bendruomenes ir jų narius, informuojant apie galimą pavojų ir prašant pasižadėti aukomis padėti Lietuvai. PLB valdyba, suprasdama, kad vien tik aukos vargu ar galės padėti išspręsti šį klausimą, mano, kad ši parama taps svarbia moraline pagalba tautai ir turės didelę propagandinę reikšmę užsieniui.

2. Prašo kreiptis į humanitarines, religines ir visuomenines organizacijas ir joms išaiškinti padėtį Lietuvoje, prašant, jeigu ateitų toks laikas, padėti sankcijų spaudžiamai lietuvių tautai.

3. Informuoti pasaulio masines informacijos priemones apie ekonominių sankcijų pavojų bei paraginti jas būti pasiruošusiomis greitai ir objektyviai informuoti apie įvykius Lietuvoje.

4. Prašo įspėti savo kraštų vyriausybes, parlamento atstovus ir kitus atsakingus politikus bei pareigūnus apie sankcijų galimybę ir prašyti tuo atveju jų kraštus teikti Lietuvai atitinkamą paramą. Tokia laikysena lietuvių tautos atžvilgiu taptų moraliniu visos žmonijos imperatyvu, o kraštų, vengiančių bet kokiomis akcijomis užgauti Sovietų Są-

jungą, vyriausybes galima raginti remti mūsų kraštą humanitariniais sumetimais.

PLB valdybos kreipimosi pabaigoje nurodoma: "Kadangi Sovietų akcija prieš Lietuvą galės būti pristabdyta tiktai apie ją plačiai informuojant, todėl šio rašto turinys yra viešai skelbiamas".

x

Vasario 3 dieną Vilniuje, Sporto rūmuose, LPS ruošia priešrinkiminę konferenciją, pavadintą "Lietuvos kelias", į kurią laukiama atvykstant apie 400 delegatų, atstovaujančių visoms Sąjūdžio grupėms, ir 5.000 dalyvių. Jos metu numatoma paskelbti Sąjūdžio kandidatų sąrašą į LTSR Aukščiausiosios Tarybos rinkimus.

Kaip rašoma PLB pirmininkui Vytautui Bieliauskui, konferencijos metu bus aptartas Sąjūdžio požiūris į Lietuvos ateitį, konkretūs žingsniai, atkuriant Lietuvos nepriklausomybę. Laukiama aktyviausių LPS narių, kitų pažangių politinių ir visuomeninių jėgų dalyvavimo konferencijoje. Tikimės, kad konferencijos darbe dalyvaus ir PLB atstovai. Kvietime siūloma paruošti pranešimą apie užsienio lietuvių požiūrį į vykstančius Lietuvoje procesus ir Lietuvos perspektyvas. Konferencijoje bus vertinama ir Sąjūdžio padėtis, aptariamos ateities perspektyvos, pateikiama artimiausios ateities veiksmų programa.

Pasibaigus konferencijai "Lietuvos kelias", vasario 4 įvyks Rytų Europos demokratinių jėgų forumas, kurio metu turėtų būti skaitomi pranešimai šiomis temomis: "Nepriklausomų masinės informacijos priemonių sistemos vystymasis naujomis visuomeninėmis-politinėmis sąlygomis", "Nepriklausomų informacijos agentūrų sukūrimas ir sėkmingas funkcionavimas", "Nepriklausomo darbininkų judė-

jimo perspektyvos, koordinacija, abipusės paramos galimybės","Jaunimo judėjimai ir demokratiniai procesai", "Jaunimas ir armija".

x

"Amerikos balsas" /sausio 5 - 18.30/ "Dėl Sovietų Sąjungos vadovo M.Gorbačiovo apsilankymo Lietuvoje"

Vakar pranešta, kad Sovietų lyderis Michailas Gorbačiovas Lietuvoje lankysis nuo sausio 10 ligi 12 dienos. Vakar dienraščio "Vašington post" korespondentas Maskvoje rašė, kad pats Gorbačiovas ketina apsilankyti ne tik Vilniuje, bet ir Kaune bei Ignalinoje, o kiti jo vadovaujamos komisijos nariai išsibarstys po visą Respubliką.

Sąjūdžio informacijos agentūros atstovas Rimantas Kanapienis pranešė, jog per trumpą susitikimą su žurnalistais vakar Vilniaus aerouoste Vladimiras Beriozovas pažymėjo, kad dar nėra detalios vizito programos, bet drauge nurodė, kad Gorbačiovas pageidauja susitikti su kaip galima didesniu skaičiumi įvairių grupių, įskaitant darbininkus, inteligentiją, įvairių politinių pažiūrų žmones. Tą patį šiandien mums patvirtino kitas vakarykščio pokalbio Maskvoje dalyvis rašytojas Romas Gudaitis.

Ryšium su vizitu, Vilniaus Sąjūdžio taryba nutarė ruošti mitingą, į kurį bus pakviestas kalbėti ir svečias iš Maskvos. Mūsų žiniomis, mitingas įvyks ateinantį ketvirtadienį, sausio 11 dieną, 13 val. Vilniaus Arkikatedros aikštėje.

Vilniaus Sąjūdžio tarybos pirmininkas profesorius Aloyzas Sakalas vakar mums telefonu pasakė, kad mitingo paskirtis bus pateikti Michailui Gorbačiovui objektyvią informaciją, kad jis savo akimis pamatytų, kokie yra lietuvių tautos siekiai. Aloyzas

Sakalas sakė, kad šia tema kalbės oratoriai ir bus išstatyti plakatai, kurie turėtų būti, anot Sakalo, neužgaulūs, santūrūs, bet kad juose būtų pasakyta visa teisybė. Pasak pašnekovo, tarp lozungų jis tikisi matyti ir tokio tipo: "Leninas pripažino Lietuvą, Stalinas atėmė nepriklausomybę, o Gorbačiovas - ?", arba:"Mes remiame ir remsime Jūsų pradėtą pertvarką", arba: "Lietuva niekados neatsisakys savo nepriklausomybės".

Profesorius Sakalas sakė, kad mitinge kalbės apie 10 oratorių. Bus kviesti kalbėti atstovai iš Lietuvos lenkų sąjungos, rusų kultūrinio centro ir kiti. Mitingą numato vesti pats Aloyzas Sakalas. Jis paaiškino, kad jeigu Gorbačiovas atvyks, tada oratoriai greičiausiai bus kviečiami kalbėti rusiškai, kad svečiui nereikėtų versti, nes, anot pašnekovo, sinchroninis vertimas dažnai būna netikslus. Tačiau tam bus pirma paprašytas susirinkusiųjų leidimas.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 5 - 19.00/

Mūsų korespondentas Vilniuje pranešė, kad Lietuvos Kompartijos vadovai, grįžę iš Maskvos, yra pasiryžę nekeisti savo nutarimo atsiskirti nuo Maskvos. LKP biuro narys Ozolas Vakarų Vokietijos žinių agentūrai DPA šiandien pareiškė, kad "ką benutartų TSKP CK, mes liksime prie savo sprendimo". Ozolas pažymėjo, kad lietuviai ragino Gorbačiovą atidėti veiksmus iki rudenį šaukiamo partijos suvažiavimo, kuris turėtų, pasak Ozolo, vykdyti reformas. Ozolo nuomone, nežinia ar Gorbačiovas pritars lietuviams. Pagaliau jis nėra dievas ir turi skaitytis su CK, teigė Ozolas.

x

Šį rytą visi didieji Amerikos laikraščiai spausdina savo korespondentų pranešimus iš Maskvos apie ketvirtadienio pokalbius. Štai kai kurios antraštės, kurios rodo, kaip jie vertinami: "Gorbačiovas gali neversti lietuvių pakeisti nutarimą" /"Niujork taims"/, "Lietuviai tikisi politiško kompromiso" /"Vašington post"/, "Gorbačiovas prieš lietuvių separatizmą ieško kompromiso" /"Los Andželes taims"/, "Gorbačiovas nesipriešins Lietuvos komunistų atsiskyrimui" /"Čikago tribiun"/, "Lietuvos vadovai laikosi nutarimo atsiskirti" /"Nait raider" spaudos tinklo laikraščiai/.

Ketvirtadienio pokalbių eigą Kalifornijos laikraštis "Los Andželes taims" taip vaizduoja: "Jie truko apie 5 valandas. Gorbačiovas kartais piktai kalbėjo, nesutiko su partijos atsiskyrimu, bet sakė norįs surasti kompromisą". Laikraštis cituoja Justą Paleckį: "Tai buvo kietas pokalbis. Nėra abejonės, kad esame konflikte ir Gorbačiovas piktas, Tačiau abi pusės parodė gerą valią. Abi pusės stovi dar labai toli viena nuo kitos, tačiau žinome, kad turime kuo nors padėti Gorbačiovui ir jo politikai".

x

Vakar Lietuvos politinių jėgų konsultacinio pasitarimo dalyviai pasiuntė tokio turinio telegramą TSRS Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkui Gorbačiovui. Tekstą skaito LLL narys Leonardas Vilkas:

"Artimiausiu metu numatomas Jūsų vizitas į Lietuvą. Mes, nuolatinio respublikinio konsultacinio pasitarimo "Apvalusis stalas" dalyviai, įgalioti savo partijų ir visuomeninių-politinių organizacijų atstovai, sveikiname Jūsų vizitą į Lietuvą ir pageidaujame susitikti su Jumis pasi-

keisti nuomonėmis apie politinę situaciją ir [illegible] mesnį jos vystymąsi. Pageidautina, kad abiejų pusių atstovai suderintų susitikimo laiką, vietą.

Pasitarimo pirmininkas Antanas Terleckas, [illegible] kretorė Zita Vanagaitė".

Antradienį parašytame kreipimesi į lietuvių tautą LLL ir tautinio jaunimo sąjunga "Jaunoji Lietuva" ragina visuomenę boikotuoti tarybinių pareigūnų vizitą, rodyti visišką abejingumą ar rengti protesto demonstracijas, vengti euforijos. Kreipimesi nurodoma, kad Lietuvos okupaciją tęsia Gorbačiovo administracija.

x

"Amerikos balsas" /sausio 5 - 20.30/ "Pasikalbėjimas su rašytoju Romu Gudaičiu"

Pasaulio dėmesys šiandien vėl nukreiptas į Lietuvą, į LKP vadovybės pasitarimus su Michailu Gorbačiovu ir kitais TSKP Politbiuro nariais. Tarp dalyvių buvo ir LKP biuro bei Sąjūdžio Seimo tarybos narys rašytojas Romas Gudaitis. Šiandien pasiektas telefonu Vilniuje, jis sutiko atsakyti į klausimus apie vakarykščius pasitarimus Maskvoje. Štai jo pasisakymo ištraukos. Prie mikrofono Romas Sakadolskis.

Interviu pradžioje rašytojas Gudaitis patvirtino, kad Michailo Gorbačiovo laikysena vakar buvo žymiai švelnesnė negu anksčiau, kuomet jis kategoriškai pasmerkęs LKP suvažiavimo sprendimą paskelbti partiją savarankiška nuo Maskvos.

Gudaitis:

- Mes jau ir prieš susitikimą žinojome, jog paskutiniame plenume, svarstant Lietuvos Komunistų partijos savarankiškumo klausimą, vyravo labai įvairios nuotaikos, ir dauguma buvo už tai, kad mūsų atžvilgiu reikia taikyti sankcijas ir laikytis labai

tokios griežtos linijos. Buvom girdėję apie tai, kad Michailas Gorbačiovas stengėsi sušvelninti šią bendrą plenumo dvasią, tą bendrą nuotaiką, ir kad jis buvo už politinį problemų sprendimo būdą. Ir man atrodo, kad iš vakarykščio mūsų pokalbio, o jis buvo labai ilgas, jis prasidėjo 11 valandą Maskvos laiku ir baigėsi Maskvos laiku be 15 minučių 17 valandą, galima padaryt išvadą, kad mūsų situacijos sprendimas jo vizito metu bus sprendžiamas politinio dialogo būdais. Man tai teikia didelio optimizmo. Bus nesiekiama mums diktuoti, primesti kažkokius mums nepriimtinus sprendimus.

Nežiūrint to, kad pokalbis buvo mandagus, geranoriškas bei rimtas, iš esmės konfliktas tarp partijos Lietuvoje ir centro nėra išspręstas. LKP laikosi savo suvažiavimo sprendimo, o Kremlius ir toliau nori, kad sprendimas būtų pakeistas. Romą Gudaitį paklausėme, ar šituo klausimu buvo pajudėta į priekį.

Gudaitis:

- Konfliktas, aišku, tebeegzistuoja. Todėl, kad mūsų partijos savarankiškumas yra smūgis tai masinei psichologijai, įsitikinimui, kad partija Tarybų Sąjungoje yra Tarybų valdžios buferantas ir kad ji gali būti vienintelė ir nedaloma. Tas pokalbis buvo labai sudėtingas. Iš esmės buvo kalbama ne tiktai apie partijos atsiskyrimą, bet ir apie valstybingumo, apie nepriklausomybės idėją ir apie tai, kad tas mūsų žingsnis buvo vienintelis galimas, keičiantis pertvarkos situacijai Lietuvoje, formuojantis daugiapartinei sistemai, kad mes neturėjome kito istorinio pasirinkimo. Mums buvo būtina demokratizuoti partiją, ir buvo būtina, kad šios partijos pagrindinis idealas, jos siekis, jos tikslas būtų Lietuvos valstybingumas, Lietuvos nepriklau-

somybė. Tačiau Michailo Gorbačiovo padėtis, be abejonės, yra labai sudėtinga. Jis turi labai daug pertvarkos priešų partiniame aparate ir Centro Komiteto sudėtyje. Ir jis buvo priverstas vakar, to pokalbio metu, aiškintis galimus kompromisus. Tačiau su pasiūlytais kompromisų variantais mes negalėjome sutikti. Buvo nutarta, kad turi įvykti jo vizitas į Lietuvą ir turi Lietuvoje išsiaiškinti padėtį. Ir mes matome, kad mūsų Komunistų partijos savarankiškumo klausimas nebus iš esmės diskutuojamas plenume, o bus turbūt apsiribojama tiktai informacija apie situaciją Lietuvoje ir toliau ta diskusija bus nukreipta į pasirengimo TSKP XXVIII suvažiavimui vėžes.

TSKP CK plenumas, apie kurį užsiminė Romas Gudaitis, greičiausiai įvyks šio mėnesio pabaigoje. Tai bus tęsinys gruodžio mėnesį sušaukto plenumo, kuris svarstė LKP savarankiškumo paskelbimą.

Pašnekovo paprašėme plačiau paaiškinti, kokius Lietuvai nepriimtinus kompromisus vakar siūlė Michailas Gorbačiovas.

Gudaitis:

– Esmė yra tokia, kad mes turėtume toliau pripažinti TSKP programą, įstatus. Mes turėtume dalyvauti toje bendroje diskusijoje dėl XXVIII partijos suvažiavimo. Kiekvienas iš šitų pasiūlytų variantų mums, aišku, yra nepriimtinas, nes tai reikštų, jog mes traukiamės nuo savo sprendimo. Buvo diskutuojama šiais klausimais, ir Michailas Gorbačiovas atsiskleidė kaip labai įdomus pašnekovas, labai lankstus politikas, kuris siekia bet kokią aštrią problemą spręsti politiniais būdais, politiniu dialogu. Galiu pasakyti tik tiek, kad jis aiškiai davė suprasti, jog, atvykęs į Lietuvą, jis yra pasirengęs vesti dialogą su visomis Lietuvos politinėmis jėgomis. Turiu galvoj ne tiktai Lietuvos Komunistų par-

tiją, savarankišką, bet taip pat ir Sąjūdį bei kitas Lietuvos politines jėgas.

Mes labai daug kalbėjom apie tai, kad šiuo metu Lietuvos politinė realybė yra daugiapartinės sistemos realybė, kad esama, jau egzistuoja Lietuvoje kitos politinės partijos, bet jokios alternatyv os nėra ir, žinoma, demokratinė Lietuva - tai daugiapartinės sistemos valstybė. Mes tai supratome, kad jis pasirengęs vizito metu megzti dialogą, labai atvirai kalbėtis su visomis Lietuvos politinėmis jėgomis ir, žinoma, su Sąjūdžiu. Tai man atrodo labai svarbu.

Kaip minėjo Romas Gudaitis, pokalbyje su Kremliaus vadovais buvo paliestas ir Lietuvos valstybės atstatymo klausimas. Paprašėme jį plačiau paaiškinti, ką šia tema kalbėjo Michailas Gorbačiovas.

Gudaitis:

- Čia aš galiu pasakyti tik tiek, kad Michailas Gorbačiovas, žinoma, neįsivaizduoja Sąjungos pertvarkos, demokratizacijos procesų visos Sąjungos mastu be Lietuvos. Lietuvos atsiskyrimas, jo nuomone, yra smūgis jo kursui, jo pertvarkai, jo demokratinei nuostatai. Jis giliai įsitikinęs, kad Tarybų Sąjungos egzistavimas, politiniais ir strateginiais sumetimais, be Lietuvos paprasčiausiai yra neįsivaizduojamas. Tai manau, kad su kuo jis čia bekalbėtų atvykęs, labai taip atvirai ir žmogiškai, manau, kad jis šitos savo pozicijos tvirtai laikysis. Jie gi yra puikiai susipažinę - ir Michailas Gorbačiovas, ir pokalbyje dalyvavę du Politbiuro nariai - Jakovlevas ir Medvedevas - su mūsų programiniais dokumentais, su Deklaracija, su Programa, su Statutu. Jie žino, kad mūsų pagrindinis tikslas yra Lietuvos nepriklausomybė, Lietuvos valstybingumas. Žino, kad nuo šito tikslo mes nesitrauksime. Tačiau jie turi savus argumentus. Jie laiko, kad mes peršokinėjame

per pertvarkos etapus, skubame, nesugebame atrasti balanso tarp Lietuvos interesų ir tarp bendrų Tarybų Sąjungos interesų, ir netgi neatsižvelgiame į kintančią politinę situaciją Rytų-Vakarų Europoj. Buvo labai daug kartų akcentuojama mintis, kad visas pasaulis yra linkęs į integraciją, o mes, siekdami savo valstybingumo, savo nepriklausomybės, siekiame uždarumo, siekiame atsiskirti, linkstame į izoliaciją. Ir tokia mūsų pozicija buvo kritikuojama. Na, bet mes, man atrodo, visi pokalbyje dalyvavę, nė kiek nenukrypome nuo savo pagrindinės nuostatos, pagrindinės pozicijos ir ją dėstėme.

Kai kuriuose Vakarų naujienų pranešimuose daroma išvada, kad Kremliaus vadovas davęs suprasti, kad nors jis ir nesutinka su Lietuvos keliu, netrukdys jos nepriklausomybės siekiui. Paprašėme Romą Gudaitį tokią išvadą pakomentuoti.

Gudaitis:

- Šitaip tiesiogiai, žinoma, nebuvo pasakyta, bet visą laiką buvo akcentuojama, kad jis yra tik už politinį problemų sprendimo būdą, už politinį sureguliavimą, kad jis griežtas priešininkas jėgos panaudojimo, sankcijų panaudojimo šitoj dabar konfliktinėj situacijoj.

Per interviu Romas Gudaitis pateikė savo išvadas apie vakarykštį susitikimą Maskvoje.

Gudaitis:

- Išvada čia yra viena: vis dėlto mūsų žingsnis kuriant savarankišką LKP, o aš laikau, kad Lietuvos komunistų pozicija gali transformuotis, gali keistis, jos sveikoji, doroji dalis gali evoliucionuoti į labai pozityvią Lietuvos politinę jėgą daugiapartinėje Lietuvos sistemoje, aš manau, kad mūsų tas žingsnis buvo teisingas. Ir tas vakarykštis pokalbis dar kartą patvirtina, kad mes išėjome ne tik į tarppartinių,

bet ir tarpvalstybinių santykių lygmenį, į derybas tarp TSRS ir Lietuvos atstovų. Man atrodo, čia yra labai svarbu. Ir manau, kad jo vizito metu ta dvasia - Tarybų Sąjungos ir valdančiosios Tarybų Sąjungos partijos lyderio derybos su Lietuvos politinėmis jėgomis - bus pratęsta čia, Lietuvoje. Tai be galo svarbu.

Pašnekovui pastebėjome, jog Vakaruose gal kam peršasi išvada, kad tik jėgos panaudojimas gali sulaikyti Lietuvos kelią į nepriklausomybę, ir jeigu jėgos panaudojimo atsisakoma, tada yra aišku, kad laikantis nuostatų, kuriomis dabar gyvenama Lietuvoje, anksčiau ar vėliau bus pasiekta valstybinė nepriklausomybė. Į tai Romas Gudaitis atsakė:

- Aš esu optimistas, tačiau vis dėlto tas procesas yra susijęs su Michailo Gorbačiovo pozicijos tvirtumu. O jūs turbūt jaučiate, kad jis turi labai didelių rimtų priešininkų. Žinoma, kad priešiškoji Michailui Gorbačiovui stovykla yra už jėgos panaudojimą. Jis daug kartų vakar akcentavo, kad jo politika - tai demokratijos politika ir jis nesuinteresuotas panaudoti jėgą, jis niekados tokiu keliu neis. Tokia jo pozicija mums įkvepia optimizmą. Aišku, stiprėja konservatyviosios jėgos, priešiškos Gorbačiovui ir jo vykdomai pertvarkos politikai, tokių jėgų Tarybų Sąjungoje esama. Aš tikiu vis dėlto, kad mes savo tikslų pasieksime. Žinoma, jeigu būsime vieningi, jeigu sugebėsime konsoliduotis, savo stovykloje mes nesiskaldysime ir neieškosime priešų Lietuvos nepriklausomybės sąjungininkų stovykloje. Tačiau turime būti realistai ir suvokti, kad šitų tikslų siekimas yra susijęs su Gorbačiovo politika, nes aš neįsivaizduoju pertvarkos be Michailo Gorbačiovo. Manau, kad jo praradimas būtų didelis smūgis. Jeigu jis išsilaiko, manau, kad mes tikrai žengiame į priekį vardan to švenčiausio tikslo - Lietuvos nepriklausomybės.

x

"Amerikos balsas" "LPS Seimo dešimtoji sesija"
/sausio 6 - 20.30/

Šiandien Vilniuje sesijos susirinko Lietuvos Sąjūdžio Seimas. Jos metu iškilo aštrus ginčas dėl Sąjūdžio Seimo ir tarybos kai kurių narių dalyvavimo LKP biure ir jų tolesnio vaidmens Sąjūdžio veikloje. Plačiau informuoja Romas Sakadolskis.

Klausimas, kurį šiandien sprendžia Seimas, nėra naujas. Jau nuo pat Sąjūdžio susikūrimo esama daug įtarumo dėl Komunistų partijos narių dalyvavimo. Tam esama pagrindo. Juk Komunistų partija Lietuvoje niekada neveikė savarankiškai, kovojo prieš Lietuvos valstybingumą po Pirmojo pasaulinio karo, per visą nepriklausomybės laikotarpį, tapo Lietuvos laisvės laidojimo įrankiu, atsakinga už nesuskaitomą skaičių juodų darbų pokario metais. Iš tikrųjų KP niekada ir nebuvo partija, kaip tai suprantama Vakaruose, o valdymo aparatas, valdymo įrengimo priemonė. Ir štai šiandien to aparato atstovai, Maskvos paskirti, skelbia sudarą partiją, dar netgi nepriklausomą nuo Maskvos, kurios įrankiu ji visuomet buvo. Iš kitos pusės, net ir balsingiausi Komunistų partijos priešai pripažįsta, kad jos gretose esama nemaža dorų žmonių, kurie gali padėti Lietuvai. Tačiau ar tie žmonės, būdami gyventojų paramos neturinčiame aparate, nebus palenkti jo tikslui kokiu nors būdu išlikti valdžioje, ar jie, būdami aparate, turėtų drauge užimti atsakingas pareigas ir jo opozicijos įsikūnijime - Sąjūdyje? Klausimo esmė liečia nenaują sąvoką, institucinę rezistenciją, kuri, istorija rodo, visada buvo ir slidus, ir akmenuotas kelias, ir dėl kurios jau seniai ginčijamasi, vieniems tvirtinant, kad tai neprincipinga, prisitaikėliška laikysena, kitiems aiškinant, jog juo einantys žmonės, jeigu

išlaiko savo principingumą, gali būti ir yra esminių politinių pokyčių žvalgai bei varikliai.

Komunistų sąjūdininkų dalyvavimas aparate, buvo keliamas pernai vasarą, kuomet Sąjūdžio Seimas svarstė Seimo tarybos narės, ekonomistės Kazimieros Prunskienės paskyrimą Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoja ir Seimo nario Mindaugo Stakvilevičiaus tapimą Šiaulių partinės organizacijos pirmuoju sekretoriumi. Tada Seimas šio klausimo neišsprendė. Užtat šios dienos diskusijoje Mokslų Akademijos salėje Seimui tenka dorotis su įvykusiu faktu: 4 Sąjūdžio tarybos nariai ir du Seimo nariai yra LKP biuro sudėtyje. Vienas iš jų yra rašytojas Romas Gudaitis. Jis pripažįsta, kad kai kam sąjūdininkų komunistų padėtis atrodo dviprasmiška, kai kas žvelgia įtariai į jų dalyvavimą Centro Komiteto biure. Tačiau, anot Gudaičio:

- Turiu iš karto pasakyti, kad mes buvome išrinkti mums patiems netikėtai ir suvokėme, kad visdėlto reikia dirbti. Mes turime tikslą, žinome, kaip tą tikslą pasiekti, ir manau, kad reikia išnaudoti visus kovos būdus ir metodus. Vienas iš tokių būdų ir yra dalyvauti Centro Komiteto veikloje, biuro veikloje.

Vienas iš pagrindinių komunistų sąjūdininkų uždavinių, sakė Gudaitis, yra keisti partiją, nepaisant jos nusikaltėliškos kruvinos praeities, žinant, kad tas šešėlis lydi ir lydės partiją. Jis pastebėjo, kad partijoje yra sveikų jėgų, ir tą sveikąjį, dorąjį partijos potencialą, pirmiausia inteligentijos potencialą, reikia panaudoti Lietuvai. Anot Gudaičio, LKP paskelbimas savarankiška partija buvo didelis laimėjimas, pareikalavęs daug pastangų, nes reikėjo įveikti aparato didžiulį pasipriešinimą. Tačiau darbas jokiu būdu neužbaigtas.

Gudaitis:

- Ir aš jokiu būdu nelaikau, kad čia jau yra triumfas, po to turėtų prasidėti euforija, kad Komunistų partija pasikeitė. Manau, kad mes, komunistai sąjūdiečiai, turėtume išlikti labai tvirta frakcija su savo nuostata toliau keisti šitą partiją, toliau ją paversti tikrai demokratine. Manau, kad jau šių metų pabaigoje turėtų įvykti kitas partijos suvažiavimas, kuris turėtų atsiriboti nuo tos nusikaltėliškos, korumpuotos partijos dalies. Ir manau, kad tada šita partija galėtų užimti prideramą vietą Lietuvos politiniame gyvenime.

Tas politinis gyvenimas šiandien Lietuvoje verda, ruošiantis vasario 24-jai, rinkimams į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą. Rinkimai būtent ir iškelia naują problemą pačiam Sąjūdžiui. LKP pasiskelbus savarankiška bei deklaravus tikslą valstybinę Lietuvos nepriklausomybę, ar nenukentės Sąjūdžio, kaip opozicijos, šansai būsimuose rinkimuose? Kaip turėtų elgtis tie, kurie dabar įėjo į LKP vadovybę, ar jie balotiruosis kaip Komunistų partijos kandidatai, kaip Sąjūdžio remiami kandidatai? Šiandien Seimo sesijos pertraukos metu SIA korespondentas Rimantas Kanapienis šiuo klausimu pakvietė pasisakyti literatūrologą, mokslų daktarą Albertą Zalatorių.

Zalatorius:

- Apskritai Sąjūdžio žmonių turėtų būti kuo daugiau visose valstybinėse struktūrose - įstaigose, organizacijose ir t.t. Kadangi LKP kurį laiką dar vaidins svarbų vaidmenį Lietuvos gyvenime, tai svarbų vaidmenį vaidins ir tie sąjūdininkai, kurie pateko į CK biuro narius. Žinoma, tie sąjūdininkai, kurie pateko į Centro Komiteto narius, gali likti Sąjūdžio struktūrose, jeigu jie laikosi Sąjūdžio

programos ir savo dvasia yra sąjūdininkai, todėl, kad čia nesvarbu ta formali priklausomybė, svarbu yra žmogaus įsitikinimai ir žmogaus pozicija.

Ne visi Seimo nariai sutinka su Albertu Zalatoriumi. Kai kurie mano, kad LKP biure esantys sąjūdininkai turėtų nedalyvauti esminiuose Sąjūdžio politikos sprendimuose, pasilikti kaip patarėjai. Jų nuomone, jų buvimas sudaro nesuderinamą dvilypiškumą. Tas pakenks Sąjūdžio, kaip pagrindinės opozicinės jėgos, orumui ir efektyvumui. Romo Gudaičio nuomonė:

- Aš laikau, kad Sąjūdis neturėtų virsti partija. Sąjūdis turėtų konsoliduoti visas Lietuvos partijas. Sąjūdis yra visos Lietuvos judėjimas už nepriklausomybę. Manau, kad Sąjūdyje ir toliau turėtų stiprėti konsolidacija.

Gudaitis sakė, kad jis linkęs būti kandidatu į Aukščiausiosios Tarybos deputatus, tačiau dar galutinai neapsisprendęs. Daug kas priklausys nuo diskusijų šiandien Seimo sesijoje. Jeigu jis balotiruotųsi, sakė rašytojas, tuomet jis būtų suinteresuotas Sąjūdžio, ne LKP parama ir laikytųsi Sąjūdžio rinkiminės platformos.

x

/sausio 7 - 18.30/

Vakar Sąjūdžio Seimo dešimtojoje sesijoje po ilgos diskusijos, kurios metu, kaip paliudijo ten dalyvavusieji, netruko polemikos, griausmingų kalbų ir to, ką kiti laikė išsišokimais, netgi asmeniškais įžeidinėjimais, patvirtintas dokumentas, kuriame Sąjūdžio santykiai su Komunistų partija taip nubrėžiami:

"LPS Seimo nutarimas dėl požiūrio į dabartinę Lietuvos Komunistų partiją.

Sąjūdis buvo ir yra politinė opozicija Lietuvos Komunistų partijai, tačiau gali telktis bendram

pasipriešinimui išorinės grėsmės atveju. Atsižvelgdamas į LKP XX suvažiavimo priimtus Lietuvos Komunistų partijos Statutą ir Programą, orientuojančius partiją veikti Lietuvos laisvės labui, LPS Seimas pritars tiems LKP vadovybės veiksmams, kurie gali būti naudingi nepriklausomos demokratinės Lietuvos valstybės atkūrimui. Seimas mano, kad LKP turi įvertinti savo praeitį ir įvardyti nusikaltimus prieš Lietuvos gyventojus ir valstybę, pasmerkti bažnyčios persekiojimą, atsiriboti nuo tų nusikaltimų bei jų vykdytojų, likviduoti savo senąsias struktūras ir atmesti buvusius veiklos metodus. Partiškumas negali teikti privilegijų nei politinės valdžios, nei gamybos valdymo bei buitinėje plotmėje. Komunistai, Sąjūdžio nariai, turi aiškiai apibrėžti savo nuostatą LPS platformos, rinkiminės taktikos ir būsimos parlamentinės bei partinės veiklos atžvilgiu".

Tokiu nutarimu sukurta politinė atsvara LKP pirmojo sekretoriaus Algirdo Brazausko vadinamojo vienybės fronto lozungui. Sąjūdis tiesiai pareiškė, kad jis ir toliau lieka opozicija, kad nesama jokio susiliejimo su valdančiu aparatu. Nutarimu metamas iššūkis Komunistų partijai imtis atsakomybės už praeities juodus darbus, apsivalyti nuo asmenų, kurie juos vykdė, ir atsiriboti nuo esamo privilegijuoto statuso. Ne vien formalia prasme, kaip tai buvo padaryta leidžiant pakeisti Konstitucijos 6-ąjį straipsnį, bet konkrečiai - politikoje, gamyboje, buityje. Galiausiai nutarimas įpareigoja sąjūdininkus komunistus pareikšti, ar jie laikysis Sąjūdžio linijos atei tyje, ypač artėjant rinkimams į LTSR Aukščiausiąją Tarybą.

Šioje sesijoje, skirtingai nuo kelių ankstesnių, Seimo deputatai neskubėjo skirstytis namo.

Atvirkščiai, didžioji dauguma jų liko per visą diskusiją, kurios metu buvo išklausyta įvairiausių pasiūlymų. Vienas deputatas ragino Seimą save pasileisti, kad Sąjūdis vėliau galėtų atgimti. Kitas teigė, jog Sąjūdis esąs krizėje, vyks skilimas. Kai kas reiškė nuomonę, kad LKP biuro nariai turėtų pasitraukti iš Sąjūdžio. Taip nano ir Seimo tarybos narys Vytautas Radžvilas:

- Aš šituos žmones suprantu, nes jie išties yra suinteresuoti Sąjūdžio ateitimi. Bijo, kad neprasidėtų savotiškai per greitas Sąjūdžio irimas, kuriam mes būtume nepasiruošę. Tačiau viena aišku: šitie komunistai turės ieškoti naujų bendradarbiavimo formų su Sąjūdžiu. Šiaip ar taip, mes savotiškai išsiskirsime, tai yra įvyks savotiškos politinės skyrybos, bet turės būtinai palikti glaudūs ir draugiški tarpusavio ryšiai.

Kitas Seimo tarybos narys Zigmas Vaišvila pripažino, kad jį nustebino ir nuliūdino sąjūdininkų ėjimas į LKP biurą. Anot jo, jie ten sudaro akivaizdžią mažumą, ir jeigu įvykiai ir toliau vystysis taip greitai, kaip lig šiol, netrukus atsiras konfliktinės situacijos, ir jiems nieko kito neliks, kaip išeiti. Tačiau, anot Vaišvilos, sąjūdininkai, esantys biure, patys turi nuspręsti, ar likti Sąjūdžio vadovybėje, ar iš jos išeiti.

Vaišvila:

- Tikrai, jie yra žmonės, atsidūrę apgailėtinoj padėty. Kaip bevadintume sudėtinga ir unikalia situaciją, kuri klostosi Lietuvoje, bet vis tik suprantama, kad vienu metu būti ir valdančios partijos vadovaujančiuose organuose, ir opozicijos vadovaujančiuose organuose yra visų pirma sudėtinga šitiems žmonėms. Ne vienas bandė atkreipti į tai dėmesį. Ir čia yra, ko gero, pagrindinė bėda.

Atvirkščiai, didžioji dauguma jų liko per visą diskusiją, kurios metu buvo išklausyta įvairiausių pasiūlymų. Vienas deputatas ragino Seimą save pasileisti, kad Sąjūdis vėliau galėtų atgimti. Kitas teigė, jog Sąjūdis esąs krizėje, vyks skilimas. Kai kas reiškė nuomonę, kad LKP biuro nariai turėtų pasitraukti iš Sąjūdžio. Taip mano ir Seimo tarybos narys Vytautas Radžvilas:

- Aš šituos žmones suprantu, nes jie išties yra suinteresuoti Sąjūdžio ateitimi. Bijo, kad neprasidėtų savotiškai per greitas Sąjūdžio irimas, kuriam mes būtume nepasiruošę. Tačiau viena aišku: šitie komunistai turės ieškoti naujų bendradarbiavimo formų su Sąjūdžiu. Šiaip ar taip, mes savotiškai išsiskirsime, tai yra įvyks savotiškos politinės skyrybos, bet turės būtinai palikti glaudūs ir draugiški tarpusavio ryšiai.

Kitas Seimo tarybos narys Zigmas Vaišvila pripažino, kad jį nustebino ir nuliūdino sąjūdininkų ėjimas į LKP biurą. Anot jo, jie ten sudaro akivaizdžią mažumą, ir jeigu įvykiai ir toliau vystysis taip greitai, kaip lig šiol, netrukus atsiras konfliktinės situacijos, ir jiems nieko kito neliks, kaip išeiti. Tačiau, anot Vaišvilos, sąjūdininkai, esantys biure, patys turi nuspręsti, ar likti Sąjūdžio vadovybėje, ar iš jos išeiti.

Vaišvila:

- Tikrai, jie yra žmonės, atsidūrę apgailėtinoj padėty. Kaip bevadintume sudėtinga ir unikalia situaciją, kuri klostosi Lietuvoje, bet vis tik suprantama, kad vienu metu būti ir valdančios partijos vadovaujančiuose organuose, ir opozicijos vadovaujančiuose organuose yra visų pirma sudėtinga šitiems žmonėms. Ne vienas bandė atkreipti į tai dėmesį. Ir čia yra, ko gero, pagrindinė bėda.

O konkretūs vertinimai turėtų prasidėti tik tuomet, kai prasidės konkretūs dalykai. Kol kas mes matom tiktai tokią panegiriką, pačiai sau sakomą, reklamą, o konkrečių dalykų dar nė vieno nesimato. Vilkinama sesija, neeilinė sesija, kuri turi būti Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos šaukiama, dėl referendumo klausimo. Šita euforija ir masinė psichozė sukurta leidžia nustumti gyvybiškai svarbius dalykus į šoną. Ir tai kelia nerimą.

Vaišvila pastebėjo, kad naujosios LKP kol kas nėra, tėra tik jos vardas. Ateitis parodys, ar ji iš tikrųjų taps savarankiška. Tačiau jis netiki, kad ją būtų galima padaryti autentiška politine jėga. Vaišvila pastebėjo, kad jau dabar kai kurie rajonų ir miestų partiniai sekretoriai po suvažiavimo atsigavo, visi jau kalba apie nepriklausomybę. Tai yra prisitaikymas, daugiausia konjunktūriniais sumetimais, o esmė mažai dar kur pasikeitė, sakė Vaišvila.

Seimo tarybos nario Kazimiero Motiekos nuomone, Sąjūdis turi išsiplėsti į visas organizacijas, įskaitant partines. Motieka nemato jokių prieštaravimų, nes Sąjūdis yra judėjimas, o ne organizacija su griežta naryste. Be to, pastebi jis, keista, kad kai LKP buvo dalis TSKP, tai vadovaujančiose pozicijose esantys komunistai galėjo būti ir sąjūdininkai. Dabar, kai atsiskiria, kalbama apie jų veiklos apribojimą, partijai perleidžiant gabius, dorus žmones. Be to, sakė jis, jeigu LKP iš esmės nesikeis, tai patys pirmieji, kurie iš jos išeis, bus būtent sąjūdininkai. O partijoje jų laukia sunkus darbas.

Motieka:

- Dar ją reikia labai stipriai apvalyt nuo visokių prisiplakėlių. Dar ten daugelio, man atrodo, ir rankos kruvinos yra, jeigu taip vaizdžiai išsi-

reikšti, ir nusikaltimų daug pridaryta yra įvairiausių. Tai čia dar apsivalymas laukia Lietuvos Komunistų partijos. Ir man atrodo, kad čia vienas iš artimiausių bus jos tolimesnių žingsnių. Ir dar turės tas įvykt prieš rinkimus, nes jeigu tas neįvyks, tai vėl tas Komunistų partijos, atsiskyrusios, autoritetas kris, be jokios abejonės, nes vien atsiskyrimas dar nereiškia, kad šita partija jau yra tokia, su kuria galima būtų stoti į dialogą žmonėms arba net ir visai tautai.

Vakar taip pat iš esmės patvirtinta Sąjūdžio rinkiminė platforma, kuri netrukus bus paskelbta spaudoje ir dar kartą apsvarstyta sekančioje Seimo sesijoje, kuri šaukiama už dviejų savaičių. Rinkiminei platformai turės pritarti visi kandidatai, kurie lauks paramos iš Sąjūdžio vasario 24rinkimuose. Neabejotina, kad tarp jų bus ir komunistų, ir Centro Komiteto bei biuro narių. Ir Motieka, ir Vaišvila mano, kad sąjūdininkai komunistai turėtų kandidatuoti į Aukščiausiąją Tarybą su Sąjūdžio parama. Tai nuomonei pritaria ir Vytautas Radžvilas:

- Sąjūdis tiesiogiai neremia jokių politinių partijų. Mes rinkimuose remsime tik atskirus asmenis, kurių dorovinės ir dalykinės savybės atitinka mūsų keliamus reikalavimus. Užtat klausimas, ar remti komunistus, išrinktus į Kompartijos vadovybę, šiuo atveju galėtų būti sprendžiamas labai konkrečiai: jeigu mes jais pasitikim kaip žmonėmis, tai turėtume ir remti.

Sąjūdis vakar taip pat patvirtino nutarimą Michailo Gorbačiovo atvykimo į Lietuvą dieną ruošti masinę demonstraciją Vilniaus miesto centre, kurios tikslas bus vienas - reikalauti Lietuvai laisvės. Nutarimas taip skamba: "Seimas kviečia Lietuvos žmones Michailo Gorbačiovo atvykimo dieną susirinkti

Lietuvos sostinėje Vilniuje ir pademonstruoti lietuvių tautos ryžtingą siekį atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę. Demonstracijos lozungas - laisvė Lietuvai. Demonstracija turi būti taiki, ori ir drausminga.

Ruošti demonstraciją pasiūlė Kazimieras Motieka:

- Kadangi vyksta tokie klaidinimai, kad Lietuvoje čia tiktai krūvelė viena ar kita kažką tai skleidžia neaiškaus. Vakar net ir per televiziją Maskvos parodė, kad, girdi, štai lietuviai nori pasilikti su Tarybų Sąjunga, nori likti Tarybų Sąjungos Komunistų partijos sudėtyje. Čia vakar buvo toksai mitingėlis organizuotas prie Sporto rūmų, šitos naktinės partijos atsiskyrusios. Ir jie dar pabrėžė, kad daugiau jokių judėjimų neteko matyt ir mes nieko informuoti apie tai negalim. Štai Gorbačiovo atvykimo išvakarėse kas darosi per Centrinę Maskvos televiziją! Tai mes norim duoti tokią atasvarą, kad niekam neliktų jokių abejonių ir kad niekas nebūtų suklaidintas.

Beje, Vaišvila atskleidė, kad kai aną ketvirtadienį LKP vadovybė buvo Maskvoje, po bendro pasitarimo atskirai dar tarėsi Algirdas Brazauskas ir Michailas Gorbačiovas. Praėjusį penktadienį per Seimo tarybos posėdį buvo pranešta, jog tada paaiškėjo, kad pats Gorbačiovas Lietuvoje lankysis tik vieną dieną, o ne tris, kaip buvo plačiai skelbiama. Neaišku tiksliai, kurią dieną,- sausio 10, 11 ar 12 - jis atvyks. Vaišvila pastebėjo, kad kai paaiškės, galbūt rytoj, kurią dieną jis atvyksta, teks labai skubiai ruoštis demonstracijai.

x

Atsp. 23 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-29

"Amerikos balsas" Pranešimas
/sausio 9 - 6.15/

Pranešta, kad Lietuvoje prasidėjo Maskvos ir Vilniaus Komunistų partijų atstovų pasitarimai dėl Lietuvos komunistų nutarimo atsiskirti nuo Maskvos vadovaujamos Komunistų partijos. Sovietų delegacijai vadovauja Vadimas Medvedevas, kuris paruoš kelią Gorbačiovo trijų dienų apsilankymui Lietuvoje, pradedant trečiadieniu.

Praėjusią savaitę Maskvoje Gorbačiovas atskirai susitiko su Lietuvos Komunistų partijos vadovais ir atstovais partijos frakcijos, norinčios likti pavaldžia Sovietų Sąjungos Komunistų partijai. Kaip žinia, Gorbačiovas yra pasmerkęs LKP nutarimą atsiskirti ir buvo laukiama, kad jis reikalaus nutarimą atšaukti. Tačiau po susitikimo praėjusį ketvirtadienį LKP aukščiausiojo rango atstovai nurodė, kad Gorbačiovas pažadėjęs nesikišti.

x

"Amerikos balsas" "S.Lozoraitis apie M.Gorbačiovo kelionės į Lietuvą
/sausio 8 - 20.30/ tikslus ir reikšmę"

Sovietų Sąjungos lyderis Gorbačiovas atvyksta į Lietuvą. Jo tikrųjų kelionės tikslų niekas nežino. Tačiau žinom, kad jis neigiamai žiūri į LKP nutarimą atsiskirti nuo Sovietų Komunistų partijos ir turbūt dar neigiamiau yra nusistatęs Lietuvos nepriklausomybės klausimu. Iki šiol jis yra pakartotinai pareiškęs, kad Sovietų Sąjunga nepavartos jėgos nei Lietuvoj, nei kitose Baltijos šalyse. Tikimės, kad taip ir bus. Jei jo pažadai nepasitvirtintų, pasidarytų labai kebli padėtis jam pačiam. Vakaruose smurtas prieš Baltijos kraštus būtų sutiktas su dideliu pasi-

piktinimu, kaip įrodymas, kad vadinamoji demokratinė reforma tai tiktai tušti žodžiai.

Sąžiningai vykdoma pertvarka yra svarbi ir mums, lietuviams. Kas nenorėtų matyti pas didįjį kaimyną demokratinių institucijų, daugiapartinės sistemos, atvirų debatų, laisvų rinkimų. Tik, bent tuo tarpu, iš daugelio Gorbačiovo pareiškimų aiškėja, kad jam demokratija dar yra gana svetima sąvoka. Štai jis skundžiasi, kad Maskvos nutarimai nėra priimami Lietuvoje, kad Lietuvos atsiskyrimas nuo Sovietų Sąjungos politiniais ir net strateginiais sumetimais neįsivaizduojamas. Praktiškai, kad Sovietų Sąjunga negalėtų egzistuoti, savo sudėtyje neturėdama Baltijos valstybių. Mūsų aspiracijas jis vadina nacionalistinėmis, nesveiku separatizmu, kuris pasinaudoja pertvarka, lyg tai būtų uždrausta. Mūsų noras tapti nepriklausomais - tai tik nesveikos emocijos.

Atvažiuojantį Gorbačiovą mes turime sutikti su orumu, kaip senos valstybės piliečiai, kurie yra daug matę, kentėję ir daugiau supratę. Savo nuomonę, jei ji nesutinka su Kremliaus lyderio nuomone, išreiškime tyla. Visiška tyla. Be išpuolių, kurie būtų naudingi Maskvos propagandai. Esmėje Gorbačiovas atvažiuoja tartis su Lietuvos Komunistų partija, taigi pirmoje vietoje tai yra komunistų reikalas. Tačiau jis pasidaro visų lietuvių reikalu, kada yra paliečiamas mūsų valstybinės nepriklausomybės klausimas, kada puolamos mūsų politinės grupės, partijos, Sąjūdis ir net Lietuvos Komunistų partija vien dėl to, kad jos tvarkosi pagal demokratinius principus. Visi, įskaitant ir Komunistų partiją, turi teisę laisvai, demokratiniu būdu pasirinkti savo veiklos tikslus, savo veiklos metodus.

Gorbačiovui esant Lietuvoje yra labai svarbu, kad mes jam parodytumėm vieningą frontą, kuriame nėra

jokių plyšių. Į vasario mėnesio rinkimus eisime atskirai. Dabar gi, kada reikalas eina apie mūsų tėvynės nepriklausomybę ir demokratines laisves, turime būti vieningi. Būkime mandagūs, būkime taikingi, kaip visi žmonės, kurie yra giliai įsitikinę, kad jų kova yra teisinga. Tegul Gorbačiovas grįžta į Maskvą įsitikinęs, kad lietuvių tauta yra ne tiktai vieninga, bet ir tvirtai nusistačiusi taikingai siekti nepriklausomybės ir draugiškai gyventi su savo kaimynais. Kad ji yra pasiruošusi tartis su Kremliumi, tačiau nepriims jokių kompromisų, kurie visą Pabaltiją grąžintų į XIX šimtmetį. Mes ne tik galime gyventi nepriklausomi, mes turime būti nepriklausomi, nes tai yra mūsų išsigelbėjimas.

Gorbačiovas yra pasakęs, kad istorija niekam neduoda mandato būti absoliučiai neklystančiu. Tikėkimės, kad jis būdamas Lietuvoje įsitikins, jog jo nusistatymas mūsų tėvynės atžvilgiu yra klaidingas. Kuo greičiau jis tą supras, tuo bus geriau. Lietuvos atsiskyrimas nėra smūgis Gorbačiovo kursui. Priešingai, jis būtų jo kurso didžiausia pergalė.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 8 - 20.30/

"Vašington post" apie Lietuvą"

Vienas iš didžiųjų Amerikos laikraščių, sostinėje leidžiamas "Vašington post" vakar paskelbė vedamąjį straipsnį, pavadintą "Padedant Lietuvai". Straipsnyje nurodoma, kad būsimoji Gorbačiovo kelionė į Lietuvą gali būti pati svarbiausia jo valdymo laikotarpiu. Apžvalgą skaito Saulius Sužiedėlis.

Lietuva, dabar sovietinė respublika, savotiškai yra tapusi pasaulio centru, rašo dienraštis "Vašington post". Taikingas iššūkis, kurį iš pradžių jos gyventojai, o dabar ir jos Komunistų partija metė

Maskvos centrinei valdžiai, yra pati atsteigusia grėsmė Gorbačiovo reformas propaguojančiam vadovavimui. Nesunku įsivaizduoti, kad jis gali žlugti dėl šio klausimo. Jam ir pasilikus valdžioje pertvarkos impulsas, ar bent jau jo likučiai, išblėstų. Jo būsimas vizitas į Lietuvą gali būti pati svarbiausia kelionė jo beveik 5 metų valdymo laikotarpiu, samprotauja dienraštis.

"Vašington post" primena Lietuvos Komunistų partijos neeilinio suvažiavimo sprendimą pasiskelbti savarankiška partija. Šis sprendimas, pasak laikraščio, kupinas simbolikos, bet detalėmis miglotas. Per specialų Sovietų Sąjungos Komunistų partijos CK plenumą išryškėjo dvi priešingos nuomonės tarp tų, kurie pasiruošę leisti demokratizacijos logikai vystytis visos Sovietų Sąjungos mastu, ir tų, kurie, įžvelgdami šiame procese nirtiną pavojų, pasisako už visas reikiamas priemones, ginant partijos ir valstybės integralumą. Gorbačiovas aiškiai pritaria šiai pastarajai grupei, aiškina dienraštis, ir todėl buvo netikėta, kad lietuvių komunistai, kitą dieną susitikę su juo Maskvoje, apibūdino jį kaip sukalbamą.

Gorbačiovo vizitas į Lietuvą, be politinės dramos, turi ir asmeniškos dramos, aiškina "Vašington post". Bent jau palyginus su tomis šalimis, kurias Sovietai užvaldė po Antrojo pasaulinio karo, Lietuva tam tikrais atžvilgiais yra Sovietų vidaus reikalas, tęsia laikraštis. Tačiau todėl, kad Lietuvos nepriklausomybės praradimas buvo gėdingo pakto su naciais išdava, ir todėl, kad ji, siekdama savo tikslų greičiausiai paveiks Sovietų politinį kursą, šis klausimas yra tapęs kritišku išoriniu reikalu. Juo labiau, kad nepriklausomybės aktyvistai yra kreipęsi į pasaulį, prašydami tarptautinės paramos, priduria laikraštis, pastebėdamas, kad kai kas Vakaruose be išlygų remia Lietuvos apeliavimą dėl laisvės atstatymo. Kiti yra

nuomonės, jog pasitarimai gali būti sumažinti derybomis ir bijo, kad Pabaltijo atsiskyrimas nepakenktų reformoms ir jų šalininkams Kremliuje. Susidariusi įtampa gerai pažįstama pokario Rytų Europos reikaluose, reikalaujanti rasti pakankamą spaudimo laipsnį, kartu neiššaukiant sovietinio smurto ir represijų, kuriuos Vakarai apskritai nėra pasiruošę atremti, pastebi "Vašington post".

Laikraštis pasisako už kietas derybas tarp Lietuvos ir centro. Derybos, aišku, reiškia, kad nebus prievartos ar smurto priemonių iš Kremliaus pusės. Tokios politikos šiuo metu laikosi Amerika, ką dienraštis "Vašington post" vadina atsakingu kursu, suteikiančiu geresnes galimybes, negu tiesioginis atsiskyrimas, nedelsiant konsoliduoti Lietuvos laimėjimus netikroje ateityje, ką remtų visi amerikiečiai, norintys Lietuvai padėti.

Taip vakar paskelbtame vedamajame straipsnyje samprotauja dienraštis "Vašington post". Beje, tai antras šio laikraščio vedamasis apie Baltijos valstybes, paskelbtas pastarųjų kelių savaičių laikotarpiu. Pernai dienraštis "Vašington post" paskelbė Vytauto Landsbergio straipsnį apie politinę padėtį Lietuvoje ir Persitvarkymo Sąjūdžio tikslus.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 8 - 19.00/

"Užsienio spaudos agentūros apie Lietuvą"

Lietuva tebestovi pasaulio spaudos dėmesio centre. Šį savaitgalį pasirodė tiek daug straipsnių, kad neįmanoma visų nė suminėti.

Agentūra Asošieited pres praneša, kad Sąjūdis per radiją ir televiziją pakvietė Lietuvos žmones Gorbačiovo atvykimo proga trečiadienį surengti didžiulę

demonstraciją. Demonstracija turi parodyti Gorbačiovui ir pasauliui, kad lietuvių tauta jau apsisprendė už laisvą ir nepriklausomą valstybę. Taip sekmadienį telefonu agentūros atstovui sakė Sąjūdžio veikėjas Lionginas Vasiliauskas. Pasak jo, Gorbačiovas, išjuokdamas separatistus, paskatino Sąjūdį rengti demonstraciją, kad jis pats panatytų, jog Lietuvoje nėra pakaitalo nepriklausomybei. Tai būsianti taiki, ori ir drausminga demonstracija, sakė Vasiliauskas.

Asošieited pres praneša, kad šeštadienį Maskvoje Gorbačiovas kalbėjosi su lojalių Lietuvos komunistų atstovais. Pasak TASS-o, šiame susitikime, kaip ir ankstesniame, su savarankios partijos atstovais, buvo pasidalinta nuomonėmis, kaip išeiti iš susidariusios padėties.

Agentūra JUPI rašo: Gorbačiovas šią savaitę vyksta Lietuvon mėginti surasti kompromisą, kuris padėtų išvengti pirmo sritinio atskilimo nuo tarybinės Kompartijos. Lietuvos KP savarankumo paskelbimas yra pirmas toks atsiskyrimas nuo 1917 metų, kai partija paėmė valdžią. Gorbačiovas bijo, kad tai gali vesti į Sąjunginės valstybės subyrėjimą, nes lietuvių komunistų atsiskyrimas sustiprino Lietuvos nepriklausomybės pastangas, kuriomis gali pasekti ir kitos Pabaltijo respublikos. Kadangi daugelis Sąjūdžio narių yra ir komunistai, tai galėtų padėti Gorbačiovui surasti kompromisą, rašo JUPI ir pažymi, kad du vadovaujantys Lietuvos komunistai - Pavilionis ir Kornijenka - "Izvestijų" šeštadienio l[illegible]eiškė nuomonę, kad TSKP CK vadovybė yra linkusi LKP XX suvažiavimo nutarimus laikyti nepriešta[illegible]čiais persitvarkymo tikslams. Agentūra nurodo, [illegible] Vadimas Medvedevas gruodžio 26 pareiškęs, ka[illegible]vadovybė atmetė jėgos naudojimą Sąjungą išlaikyti.

Prancūzų spaudos tarnyba Ažans Frans pres Lietuvos klausimą sieja su Azerbaidžano padėtimi ir rašo:

kai Kaukazo krizėje Gorbačiovui pirmiausia reikia atkurti ramybę ir tvarką, tai Lietuvos Kompartijos ėjimas stato pavojun visą Tarybų Sąjungos rūmą. LKP atsiskyrimas nuo TSKP tėra tik žingsnis kelyje į Respublikos nepriklausomybę. Ir jei jis pavyktų, galėtų greitai rasti pasekėjų. Agentūra pažymi, kad Gorbačiovui nedaug laiko lieka sprendimui surasti. Padėties rimtumą rodo ir tai, kad jis turėjo atsisakyti savo susitikimo su Britanijos darbiečių partijos vadovu.

Laikraštyje "Vašington post" korespondentas Remnikas praneša iš Maskvos, kad Lietuvoje tiek Kompartija, tiek populiarūs nepriklausomybės sąjūdžiai nekantriai laukia Gorbačiovo vizito, kad patirtų, kokias išlygas ar reikalavimus jis atveš. Ankstesni vadovai Azerbaidžano ir Lietuvos klausimus veikiausiai būtų greitai išsprendę jėga. Gorbačiovas norėtų ja kiek galima mažiau naudotis. Azerbaidžane jis nenori Gruzijos įvykių pasikartojimų, o Lietuvoje jis mėginsiąs įtikinti, kad ketina iš pamatų pakeisti Sąjungos sąlygas, kad ji neatrodytų Maskvos geležine kumštimi. Nors Gorbačiovas gali pripažinti, kad LKP laimėjo didžiulį prestižą visuomenėje, daugelis ideologiškų konservatorių CK savarankumo paskelbimą laiko nedovanotinu atsiskyrimu ir ultimatumu.

Laikraščio "Los Andželes taims" korespondentas Maiklas Parksas spėja, kad Gorbačiovas Lietuvoje ieškos tokio kompromiso, kuris išsaugotų partijos ir valstybės vienybę ir suteiktų lietuviams tikrą politikos ir ūkio savivaldą pertvarkytoje Federacinėje Tarybų Sąjungoje. Parksas perduoda tai, ką jam pasakė Maskvoje vienas aukštas pareigūnas, kuris tikisi atvykti drauge su Gorbačiovu į Lietuvą: esame nusiteikę siekti kompromiso, spręsti problemą politiškai ir demokratiškai, nors šiuo metu nežinome, koks bus tas kompromisas. Žinome tik tai, kad jis turi patenkinti ne tik lietuvius ir mus, Gorbačiovo rėmėjus, bet ir konservatorius. Kitaip kils kova, ir Gorbačiovas galėtų tapti auka.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 8 - 19.00/

"LPS Seimo sesija Vilniuje"

Šeštadienį Vilniuje įvyko Sąjūdžio Seimo sesija, kurią stebėjo Kęstutis Girnius. Štai jo įspūdžiai.

Sudėtinga dabartinė Lietuvos politinė padėtis. Persitvarkymo Sąjūdžio padėtis dar sudėtingesnė. Gyventojų apklausos rodo, kad Sąjūdžio populiarumas smunka, o Komunistų partijos labai padidėjęs. Daugelio Sąjūdžio veikėjų nutarimas tapti atsakingais Kompartijos pareigūnais sukėlė didelį susirūpinimą dėl ne komunistų sąjūdiečių, dėl organizacijos ateities. Artėja Gorbačiovo vizitas, rinkimai į Aukščiausiąją Tarybą, spręstini daugelis neatidėliotinų klausimų. Tad šeštadienį vykusi Sąjūdžio Seimo sesija buvo nepaprastai svarbi.

Sesijos pradžia buvo gana slogi. Seimo seniūno rinkimas truko net dvi valandas. Daugiausia dėl to, kad pradėta ginčytis, ar LKP ir kitų partijų vadovai gali būti renkami. Kai kurie deputatai skubėjo reikšti savo nuomonę įvairiais klausimais, nelabai pagalvoję, ar dabar laikas juos svarstyti. Tačiau išrinkus Aleksandrą Abišalą seniūnu ir jam pradėjus pirmininkauti sesijai, reikalai pakrypo į gerą pusę. Pradėta tvarkingiau ir nuosekliau nagrinėti tikrai svarbius reikalus, nors neišvengta kai kurių nukrypimų. Man kilo įspūdis, kad be Abišalo sesija tęstųsi ir dabar.

Sesija daugiausia dėmesio skyrė politinės padėties įvertinimui, santykiams su komunistais, rinkiminei platformai, vasario mėnesį vyksiančiai konferencijai. Seimas priėmė kreipimąsi į Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumą, ragindamas neatidėlioti

neeilinės AT sesijos, kuri svarstytų referendumą dėl nevietinių gyventojų dalyvavimo rinkimuose į Respublikos Aukščiausiąją Tarybą ir vietines tarybas. Kreipimesi Sąjūdis nurodė, kad sesija turi paskelbti, jog TSRS konstitucinės priežiūros įstatymo ir atitinkamo komiteto Lietuva nepripažįsta.

Daug buvo kalbama apie Lietuvos Kompartiją. Stengtasi išsiaiškinti, kokia turėtų būti Sąjūdžio nuostata sąjūdiečių CK narių atžvilgiu. Tačiau nutarta nebalsuoti dėl siūlymo, kad LKP CK politinio biuro nariai, gal net ir CK nariai, atsistatydintų iš Seimo tarybos. Sąjūdžio Seimo nariai įvairiai vertino politinę padėtį ir Sąjūdžio ateitį.

Zita Šličytė reikalų nevyniojo į vatą, aptardama smukusį Sąjūdžio prestižą.

Šličytė:

- Gerbiami Seimo deputatai, noriu atkreipti jūsų dėmesį, kad nuo "Baltijos kelio" akcijos politinė iniciatyva iš Sąjūdžio, kaip politinės jėgos, ne kaip filosofinės sąvokos, buvo perleista tiktai komunistams, sutelkta į jų rankas. Sąjūdis nenuveikė nieko konstruktyvaus ir realaus. Galiu konstatuoti, kad dabartiniu momentu man labai gaila yra ir lietuvių tautos, ir didelės dalies Lietuvos gyventojų, kurie yra sutrikę, pasimetę, kurie yra nusivylę. Sąjūdis netenka pasitikėjimo, kaip politinė jėga.

Sesijai gerokai įsibėgėjus, Kazimieras Motieka priminė Seimui, kad kalbėta įvairiais reikalais, bet užmirštas pats svarbiausias. Būtent, ką daryti, Gorbačiovui atvykus į Lietuvą?

Motieka:

- Man atrodo, kad šiandieną sesijoje nebuvo įvertinta Gorbačiovo vizito į Lietuvą aplinkybė. Esu įsitikinęs, kad šiandien esame ant tokios ribos, kada ši labai svarbi aplinkybė gali būti neišnaudota. Kartu su Gorbačiovu atvyksta daug kitų aukšto rango

pareigūnų. Visi jie arba yra suklaidinti kitų, arba patys nori mums įteikti, kad Lietuvos nepriklausomybės siekis - tai ne tautos valia, bet kai kurių ekstremistinių separatistų siekis. Tą patį aš esu girdėjęs ir iš Gorbačiovo lūpų Kremliuje. Jeigu jis pats taip sako, jis tą patį, be abejo, pasako ir kitur. Ir svarbiausia, susitikimuose su kitų valstybių vadovais. Jo atkaklus piršinas mums nors dešimt metų pagyventi būsimoje, ir dar kažin kada sukurtoje taip vadinamoje bendroje federacijoje, su naujo socializmo alsavimu, jo nusistatymas priimant įstatymą dėl TSRS konstitucinės priežiūros, visa tai, o taip pat ir daug kitų aplinkybių, aiškiai parodo, kad atėjo laikas siekti nepriklausomybės ne tiktai parlamentiniu keliu, bet atėjo laikas reikalauti nepriklausomybės ir kitais būdais. Šie kovos būdai turi ne prieštarauti, bet vienas kitą papildyti. Rytų Europos šalyse niekur nebūtų pakeista valdžia ir santvarkas, jeigu tokios valios nepareikštų tų šalių žmonės.

Motiekos skatinamas, Sąjūdis nutarė kviesti Lietuvos žmones Gorbačiovo atvykimo dieną susirinkti sostinėje Vilniuje ir pademonstruoti lietuvių tautos ryžtingą siekį atkurti nepriklausomos Lietuvos valstybę. Buvo pabrėžiama, kad demonstracijų tikslas - parodyti tautos norą laisvai gyventi, o ne remti LKP planus atsiskirti nuo TSKP.

x

"Amerikos balsas" Žinios
/sausio 8 - 20.30/

Gruzijoje nacionalinė įtampa tarp gruzinų ir osetinų vėl paaštrėjo, nušovus 9 mėnesių kūdikį. Iš Pietinės Osetijos autonominio regiono pranešama, kad kūdikis žuvo ginkluotiems piktadariams įsibrovus į namus netoli srities centro Chinvalio ir paleidus šūvį.

Vietiniai žurnalistai dėl nužudymo apkaltino osetus. Incidentas tiriamas.

Tuo tarpu Pietinės Osetijos liaudies frontas apkaltino gruzinus sustiprinus blokadą aplink Chinvalio miestą. Vienas aktyvistas pareiškė, kad vietovė yra beveik apsupties stovyje. Osetai praneša, kad blokada prasidėjo po lapkričio mėnesį įvykusių susirėmimų tarp osetų ir gruzinų. Gruzijos osetai siekia susijungti su Šiaurės Osetijos autonomine respublika, kuri yra Rusijos Federacijoje.

x

/sausio 9 - 6.15/

Sofijoje renkasi Sovietų vadovaujamos ESPT šalių atstovai. Suvažiavimas yra pirmas nuo reformų pradžios Rytų Europoje. Suvažiavime dalyvauja Sovietų Sąjungos MT pirmininkas Ryžkovas, Lenkijai, Vengrijai, Čekoslovakijai ir Rumunijai reikalaujant drastiškų reformų. Vengrijos Ministrų tarybos pirmininko pavaduotojas ESPT pavadino pasenusia organizacija ir pastebėjo, kad nedaug ką begalima išgelbėti. Vengrų atstovas leido suprasti, kad Vengrija, Lenkija ir Čekoslovakija sudarančios vidinį ratelį, kaip pirmą žingsnį pakeičiant ESPT pobūdį. Tuo tarpu Rytų Vokietijos Ministrų tarybos pirmininkas pasisakė už glaudesnį bendradarbiavimą dabartinėje ESPT.

x

/sausio 7 - 18.30/

Čikagos dienraštis "Draugas" paskelbė Lietuvos laisvės lygos nario Vytauto Skuodžio atvirą laišką apie jo išstojimą iš šios organizacijos atstovavimo grupės užsienyje. Buvęs Vilniaus universiteto docentas ir politinis kalinys nurodė, kad šio sprendimo jis priėjo ryšium su vis aštresne Lygos tautinės tarybos

konfrontacija su Sąjūdžiu, jos vadų atvirais išpuoliais prieš jį ir net piktais šmeižtais. Pasak Skuodžio, nėra prasmės net ir oficialiai atstovauti Lygą, kada jos vis dažniau daromos klaidos jau tiesiogiai trukdo Lietuvos laisvėjimo procesą.

Toliau Skuodis nurodo, kad jo išstojimą apsprendė ir neaiški Lygos narių sudėtis bei kokybė. Susidarė įspūdis, kad jos dalį sudaro žmonės, kurie LLL nori pasinaudoti kaip priemone emigracijai į Ameriką. Šiuo metu JAV yra 5 buvę jos nariai.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 9 - 6.15/

"Apie padėti Albanijoje"

Amerikoje veikianti žmogaus teisių organizacija, pasivadinusi Minesotos teisininkų komisija, praeitą savaitę paskelbė raportą apie padėtį Albanijoje, vienintelėje belikusioje stalininės diktatūros šalyje Rytų Europoje.

Pasak Minesotos teisininkų komisijos pranešimo, Albanijos vyriausybė pažeidinėja pačias pagrindines šalies gyventojų žmogaus teises. Minesotos teisininkų komisijos pirmininkė Barbara Frei nurodo, kad pokyčiai Rytų Europoje dar nepasiekė Albanijos. Raporte sakoma, kad bet koks judėjimas šioje šalyje griežtai kontroliuojamas. Asmenys, bandę pabėgti, yra žiauriai baudžiami. Vidaus trentis yra taikoma tiems, kurie yra priešiški vyriausybei. Pasak raporto, Albanijoje disidentai baudžiami kalėjimo ir darbo lagerio bausmėmis už savo politines pažiūras. Kitamintiai yra fiziškai ir psichologiškai kankinami, o sąlygos šiuose kalėji-

nuose yra apibūdinamos kaip siaubingos.

Minėtame raporte smerkiamas ir Albanijos valdžios religinės laisvės varžymas. Kaip žinia, 1967 metais Albanija pasiskelbė pirmąja ateistine valstybe pasaulyje. Buvo uždarytos visos bažnyčios ir mečetės. Neseniai Albanijos vyriausybė pranešė, kad kai kurie maldos namai sugrąžinti tikintiesiems, tačiau pabėgėliai šiuos valdžios tvirtinimus neigia.

Minesotos teisininkų komisija sako, kad šis jų raportas yra viena iš objektyviausių ir išsamiausių studijų apie žmogaus teisių padėtį Albanijoje. Dokumente raginama tarptautiniu mastu daryti spaudimą Albanijos valdžiai, kad ši liautųsi pažeidinėjusi žmogaus teises. Pasak raporto, šalys, palaikančios ryšius su Tirana ir nekreipiančios dėmesio į žmogaus teisių padėtį toje šalyje, tyliai pritaria tokiai vyriausybės politikai.

Pastaruoju metu yra padidėjusi tarptautinė kritika prieš Albanijos vyriausybę. Yra ir tam tikrų laisvėjimo požiūrių pačioje Albanijoje. Žmogaus teisių politiką ėmė po truputį kritikuoti ir patys šalies intelektualai. Pastaruoju metu Tiranos leidykla išleido romaną, kuriame smerkiama brutali ir absoliuti galia, kuria naudojasi slaptoji milicija.

x

Atsp. 23 egz.
Išsiųsta asmeniškai
D - P